

ХАСТАРСЕМ

Мён тери аста-ҫке сарă хёр!

Пултарулă та ҫирёп тёллевлё ачасене пур ҫёрте те тўрех асърхаҫсё. Ҫапла Аньана та пёррехинче ялти клуб заведующийё «Район пики» конкурса хутшăнма сённё.

Хёрача ку ёсе савансах пуҫаннă, Константин Иванов ҫырнă «Нарспи» поэмăри «Сарă хёр» сыпăка пăхмасър вулама хатёрленнё. Аня конкурси тăхър пикерен чи кёсённи пулнă, апла пулин те ҫакă а́на пёрре те хăратман. Тăрăшулăхне пула вăл «Аста пике» номинацире ҫёнтернё.

– Эпё тёрлёрен мероприятие хутшăнма тăрăшатăп. Уроксем хыҫҫан искусство шулне ҫўретёп. Лидия Николаевна мана пианино калама тата тёрёс те илемлё юрлама вёрентет, – каласа парать Красноармейски районёнчи Карай шулён саккăрмеш класёнче вёренкен Аня Кузьмина.

Искусство шулёнче вăл иккёмеш сул асталăхне туптать ёнтё. Ашшёпе амăшё юрра маҫтър пулни те хёрачана ыра витем кўрет пуль. Маттурскер ташлама та юратать, хай тёллен ташă хатёрлет.

Аня вёрёнўре малтисен ретёнче. Районти предмет олимпиадисенчен а́на хăвармаҫсех. Биологи предметё вара пуринчен ытла кăсăклантарать пулас. Ахальтен мар-ҫке вăл районти конференцире купăста ўстерес

вăрттанлăхсене уҫмлатма тăрăшнă.

– Эпё ыйтнă ҫынсенчен чылайашне «Валентина» сорт килёшет, «Славана» та мухтаҫсё, – тет ҫамрăк пахчаҫă. – Кўршёр агрономпа та, Ольга Витальевна Михайловăпа, каласрăм. Ҫапла вара калчаҫър лартнă купăста лайăхрах ўсиние пёлтём, вёсен пуҫёсем те аванрах пулаҫсё иккен.

Ял ҫынине хумхантаракан ҫивёч темăпа каласса хёрача иккёмеш ыра́на тивёснё.

Наукапа практика конференцийёсене, конкурсене хутшăнни ыра йёр хăваратех. Кайран ҫав вăхăтсем ҫинчен аса илме ырамах кăмалла пулё. Аня хайён шухашёсене виҫсёмеш класранпах «аса илўсен курупкине» ҫырса пуҫтарса пырать. Ҫакă пурнăҫа самай кăсăклантарать иккен.

Лариса ПЕТРОВА

САНЎКЕРЧЕКРЕ: Кэтли́н, Аня тата Настя.

Хакла тусамърсем! Вăхăт ҫав тери хăварт шунине сирёнтен кашни туять. Хаҫат-журнал ҫыранмалли тапхър та кёсех вёсленё. Ҫаванпа та кашни шул, ял библиотеки «Тантăш» хаҫатпа «Тетте», «Самант» журналсемёр ан юлтърччё. Кун пирки шул ертўсисем, библиотекарьсем манмасса шансах тăратпър!

Кашни килте ачасем кăмаллакан кăларамсем пулни епле аван! Эсир те, хисеплё ашшё-амăшё, юратнă кукаҫипе кукамай, асаннепе асатте, хăвър ачърсем, чунърсене йăпатакан мăнукарсем валли **«ТАНТĂШ», «ТЕТТЕ», «САМАНТ»** ҫыранса парсамър! Вёсем сирён парнешён тем пекех саванёҫ.

«Сёне ятсем ушатпăр»

Чăваш Республикин Култура министерстви, Чăваш Республикинчи профессионал сыравçăсен пёрлешёвё тата Чăваш республикинчи ачасемпе çамрăксен библиотеки çамрăк сыравçăсен

«Сёне ятсем ушатпăр»
конкурсне йёркелет.

Конкурс 2015 çулхи апрелен 25-мешёнчен пуçласа декабрен 30-мешёччен пырат. Унта 15-30 çултисем хутшăнма пултарасçё.

Конкурс виçе номинаципе иртет:

- Проза
- Поэзи
- Драматурги

Хайлавсем вырăсла та, чăвашла та пулма пултарасçё. Калăпăш 20 страницăран ытла пулмалла мар. А4 форматпа вырăслине Times New Roma/, чăвашлине Arial Cyr Ch/v 12-меш шрифтом пичетлемелле. Текстпа пёрле хайлавăн электронлă вариантне те ярса памалла /CD-диск е флеш/. Алă вёççен сыринне е литература альманахёсенче, хайлавсен пуххинче типографи майёпе пичетленнисене йышăнмасçё.

Хатёр ёçсене ярса панă чухне хуплашка çине çакна сырса кăтартмалла:

1/ Конкурс ятне:

«Сёне ятсем ушатпăр» /«Открываем новые имена»/

Çамрăк сыравçăсен конкурсё /Конкурс литературного творчества молодых авторов/

2/ Конкурс номинацине

3/ Хайлав е сыринсен пуххин ятне

4/ Автор хушаматне, ятне, ашшё ятне

Хуплашкан тепёр енче /2-меш страницăра/ кăтартмалла:

- сыхану уйрăмён индексне, пурăннă вырăн адресне, телефон номерне, e-mail

- вёренё е ёç вырăнне, ёçри телефона

- кёске автобиографи

Хайлавпа пёрле авторăн тёрлё тёспе ўкернё сăнўкерчёкне /6x8/ ярса памалла.

Ёçсене 2015 çулхи ноябрь уйăхён 30-мешёччен йышăнаççё, регистрацилесçё. Декабрь уйăхёнче конкурс ёçсене хакласа пётёмлетў тавасçё. Конкурс пётёмлетёвне Чăваш республикин ачасемпе çамрăксен библиотекин сайчё çинче вуласа пёлме май пулё. Унсăр пуçне, «Çамрăксен хаçачё», «Тантăш» хаçатсенче тата «Самант», «Тăван Атăл», «Лик» журналсенче пичетлесе каларасçё. Çентерўçёсене кашни номинаципе конкурс лауреачён дипломне, конкурса хутшăннă çамрăк сыравçăсемпе вёсен ертўçисене те Тав сыравёсемпе чыслаççё. /Дипломсемпе Тав сыравёсене электрон типе ярса парасçё/. Чи лайăх хайлавсене «Çамрăксен хаçачё», «Тантăш» хаçатсенче тата «Самант», «Тăван Атăл», «Лик» журналсенче пичетлеме палăртнă.

Ёçсене çак адреспа йышăнаççё:

428027, Шупашкар хули, И. Яковлев проспекчё, 8а çурт.

Чăваш республикинчи ачасемпе çамрăксен библиотеки,

Таврапёлўпе наци литературин уйрăмё,
«Сёне ятсем ушатпăр» конкурса.

Ыйтса пёлмелли телефонсем:

/8352/ 51-62-63, 52-37-22, 54-02-82.

Эвелина МАЛЕЕВА,

Чăваш республикин ачасемпе çамрăксен библиотекинчи таврапёлўпе наци литературин уйрăмён ертўçи.

Николай Ытарай хайлавёсем –
чун уçси

Шупашкарти 2-меш вăтам шкулти ачасем чăваш чёлхи урокёсене чунтан кăмалласçё. Вёрентекенсем хавхалантарма пёлесçё мар-и? Вёсем тăрăшнипе чылай сыравçăпа курса каласма ёлкёрчё те ёнтё унти вётёр-шакăр. Хастартаххисем К.В.Иванов ячёллё Литература музейёнчи тёрлё уява хутшăнма та мехел ситересçё.

Николай Ытарай хайлавёсем кёçен çулхисемшён – чун уçси. Çавна асăрханă иккёмеш «т» класс ертўçи Елизавета Карташева пуçарнипе савă калакансен конкурсё иртрё. Ата Николай Ытарай суралнăранпа 90 çул ситнине палалланă.

Пур иккёмеш класс та тёлпён хатёрленни палăрчё. Пёрлех концерт та лартнă, курав та йёркеленё. Малта – Богдан Кудряшов /«Çерси пуххи»/, унтан – Виктория Андреева /«Аслати»/, виççёмеш вырăнта – Анна Павлова /«Пуканесем»/, Анна Садовникова /«Манан анне»/, Анна Михайлова /«Авă килет»/. Çапла пётёмлетрё жюри.

Сыравçă мăшăрё, Елена Сергеевна, çамрăк ёрăва малашне те тăван сăмаха хисепе хума сёнчё. Хай въл Николай Васильевичан етеркене упраса хăварассишён нумай тăрăшать. Пурăннă чухне пичетлеймен алсыравёсене пухса кёнекисене каларать. «Çамламас ула» юптару – Николай Ытарайан пичетре тухнă пёрремеш хайлавё. Ата «Сунтал» журналта 1941-меш çулхи тăваттамеш номерте каларнă. «Кёнекине те тытса

курапăр-ха», – сыру янă пиччешё çартан. Çук, пўрмен çав Анатолий Антипаторович Розова шăллён кёнекине тытса курма. Въл Тăван сёршыван Аслă вёрçинче хыпарсёр сұхалнă.

Николай Ытарай – 35 кёнеке авторё. Пиччешё мён тери саваннă пулччё! Конкурс вёçленсен 2 «т» класс вёренекенёсем хăнаран вёрçă вăхăтёнчи пурнăç сиччен ыйтса пёлчç.

Елена Сергеевна Васильева Тутарстан Республикинчи Нурлат районёнчи Вăтам Хăмăшлă ялёнче суралса ўснё.

«Вёрçă пуçланнă», – чёрене хускатрё сăмах. Кёçех ашшён ят тухрё. Ата асатма станцие пиллёрки хёрё те пычё. Халăх хёвешет. Салху сан çапнă хёрарамсем куçсұльпе пит çаваççё. Чун хурланнăран Елена нăшăклатма тапратрё. «Ан йёрёр!» – чарчё ашшё.

Ури сине мён кёçёнлех ёне пусрё. Хур кётёвё кётрё. Çарран. Выçлă-тутлă пурăнчç.

Ашшё вёрçаран таврăнсан тин сывлăш саварчç.

Пёве кёрсен Хусанта сёвёсёре, сутуçара ёçленё. Унтах Николай Ытарайпа паллашса сёмье саварнă. 1980-меш çулта Сёне Шупашкара куçса килнё. Çурт сине унта Николай Ытарай пурăннине палăртса Асăну хăми çакнă.

Ачасем Елена Сергеевнана ашă тёлпулшан чёререн тав турёç. Въл та парăмра юлмарё, мăшăрён кёнекисене парнелерё. Чун уçсиллё хайлавсенчен тăракан кёнекисене.

Галина ЕЛИВАНОВА,

К.В.Иванов ячёллё Литература музейён наука аслă сотрудникё.

СĂНЎКЕРЧЁКРЕ: Николай Ытарайпа мăшăрё.

Въл чăваш чёринче пурăнать...

– Мана темшён чуна сывах сын – Паллă савăç Иванов Кёстентин

Ун ятне пирён халăх упрать,
Въл чăваш чёринче пурăнать... – терё манаçланса Чăваш патшалăх университетён пёрремеш курс студентки Ангелина Михайлова.

Паллă сыравçан, куçаруçан, художникан ятне асра тытса Чăваш патшалăх университетён чăваш филологийён уйрăмёнче сумлă мероприяти иртрё. Вилёмсёр «Нарспи» поэмăн сыпăкне таваттамеш курсра вёренекен Ирина Сарбаева вуласа пачё.

– Поэмăн тёл сăнарне К.В.Иванов вырăс писателёсен пултарулăхне, уйрăмах Лермонтова, килёштернипе вёсем пекрех

сырса кăтартнă пуль тесе шухăшлатăп. Въл вăхăтра Нарспи пек хёрсем пулман тесен те юрать, – терё Ю.М. Артемьев критик.

– Ун пек хёрсем пайтах. Хёрупраçсем ирёклёхшён кёрешнё. Акă, пулчё те Нарспи валли прототип, – палăртрё хайён шухăшне В.Г.Радионова литература критикё.

Критиксем сăмах вёçлесен пёрремешпе иккёмеш курс студентёсем сăмах илчç. Малтанах К.Иванова халалласа сырнă паллă писательсен саввисене вуларёç. Мария Тридворновăпа Ангелина Михайлован саввисен пуххинче те паллă поэта халалланисем пур. Çамрăк поэтсен пултарулăхёне те паллашрăмăр. Мероприяти вёçленсен пурте К.Иванов палăкё умне кайса чечек сыххи хутăмăр.

Кристина БАЙБАТОВА.

<p>Тантăш чăваш ачисен хаçачё</p>	<p>● Редакцие издатель адресё: 428019, Чăваш Республикки, Шупашкар хули, И. Яковлев пр., 13.</p>	<p>● ДИРЕКТОР - ТЁП РЕДАКТОР В.В.ТУРКАЙ</p>	<p>● РЕДАКТОР В.ФЕДОРОВ</p>	<p>● ТИРАЖ 1799 экз. çав шутра Чăваш Республика тулашёнче – 191 экз.</p>	<p>Газета «Тантăш» («Ровесник») зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций (Роскомнадзор) – свидетельство о регистрации СМИ ПИ № ТУ21-00306 от 10.12.13 г.</p>
<p>● УЧРЕДИТЕЛЬСЕМ Чăваш Республикин Информаци политийн тата массăллă коммуникацисен министерстви, Чăваш Республикин Информаци политийн тата массăллă коммуникацисен министерствин «Хыпар» Издательство сурчё» Чăваш Республикин хай тымлă учреждений.</p>	<p>● «Хыпар» Издательство сурчё» АУ техника центрёне калăпланă. «Чувашия» ИПК ПУП типографийёнче пичетленё. 428019, Чăваш Республикки, Шупашкар хули, И. Яковлев пр., 13.</p>	<p>● ТЕЛЕФОНСЕМ директор-тёп редактор: 56-00-67 редактор, сырусемпе тата юнкорсемпе ёçлекен пай: 28-83-86 шкул ачисен пайё: 28-85-69 спорт тата экологи пайё: 56-11-80 право, кăмал-сипет пайё: 28-83-89 факс: (8352) 56-15-30 бухгалтери: 28-83-64</p>	<p>● НОМЕР ВУЛАВЦИ К.БАЙБАТОВА</p>	<p>● КАЛĂПЛАВÇĂ Н.ПЕТРОВА</p>	<p>● ЗАКАЗ № 1798 Пичете май уйăхён 13-мешёнче алă пуснă.</p>
<p>● ХАÇАТ ИНДЕКСЁ: 54802 - (сур сұла) - Чăваш Республиккине, 11466 - республика тулашёнче.</p>	<p>● «ЧУВАШИЯ» ИПК ДИРЕКТОРЁ: Тел.: 56-00-23</p>		<p>● ЭЛЕКТРОН АДРЕС: e-mail: tantas@list.ru</p>	<p>● ПИРЁН САЙТ: www.hypar.ru</p>	<p>● паллăпа реклама материалёсене палăртнă Пичете графикпа 15 сехетре алă пусмалла, 14 сехет те 00 минутра алă пуснă.</p>

☺☺☺ 1-меш стр.

Пелёве сиреплетни – усалла

– Пирён шалсене пәхсах та-малла. Кашни сур султанах тухтар патне сүремелле. Кунта нимён хәрамалли те сук. Кайран хамарах лайах пулэ, шалсем ыратмәс, – сапла сөнү парать пур вулакана та сак-кәрмеш класри Настя Николаева.

Сёршыва юрәхлә сын пулма төллөв лартнаскер шал тухтарә ёсне алла илме ёмётленет. Сак туртам унан чүнөнчех тымар яна пуль, саванпа вәл биологи тата хими предметсене уйрамах юратса вёренет.

Настьян хайенчен улта сул кёсёнрех йамәкә пур. Ана вәл яланах пулашаты,

сәнасах тәрәт.

– Кёсённине вёренме пулашна чухне хаман пелёве те сиреплететп. Тёслөхрен, акәлчан чөлхине мөнле вёренме пусланине аса илесси пөрре те ытлаши пулмә.

Настя чун-чөри литературәпа ешерет. Н.В.Гоголь кёнекисене уйрамах камәллат вәл. Марфа Трубинан ачаләхә синчен вулама та сав тери интереслө ана.

Литературәпа сунатланаканан чөри вара илемлөхе сивөч туят. Ун пек сынсем хитрелөхе сарас тесе ытларах тәрәшәсә. Настя алёсөпе аппаланнине, төрлөрен аппликаци тума юратнине те сапла әнлан-тармалла пуль.

Кэтлин – йёлтёрсә

Интереслө ят парнеленө ку хөрачана амәшө – Кэтлин. Пөр кинофильми сәнара килөштөрнине сыхәннә иккен ку. Хөрачапа калаçакансем унан хайне евөрлө ячө пирки ыйтмасәр түсеймөсчө. Кэтлин хәнәхнә ёнтө сакна. Саванпа түрех илемлөн йәл кулат.

Виçө султа чухнех йёлтёр сине тәнә вәл. Сапла тума пиччөшөпе аппәшө ыра төслөх кәтартни хистенө. Шкул сулне ситичченех Кэтлин амәшөпе тәтәш пелү суртне васканә, ачасемпе пөрле йёлтөрпе ярәнма тухнә. Тепөр чухне хайенчен виçө-тәватә сул асләраххисенчен те маларах пыни вара ситөнү мар-и? Малтанхи сөнтөрүсем сапларах пулнә.

Хөрачан юлташөсем те спортпа туслә. Красноармейски районөнчи әмәртусене яланах сөнтөрөс пысәк туртампа хутшәнаçсө. «Раçсөй йёлтёр йөрөнчө» пелтөр виçсөмөш, кәçал вара пөрремөш вырәна тивөснө. Уроксем хыçсән тренировкана юлни ахаль иртмөст сав, ёс курәмләхө те пурах. Районта «Тантәш» хаçат парнисемшөн иртекен әмәртура та Карайсем сүлсеренех мала тухәсчө. Сак ситөнүсемшөн Кэтлин чунтан хөпөртөт.

Лариса ПЕТРОВА.

Красноармейски районө,
Карай шкулө.

Ситөнүсемпе мухтанмаләх пур

Шкул йышө пөчөк пулсан та пысәк та курәмлә ёсөсемпе тахсанах паләр-ма ёлкөрнө. Ситөнүсен вәртәнләхө мөнре-ши? Паллах, пөршухәшлә пулса, канашласа, пур ёсө те кар тәрса пурнәçланинчө. Ачасене әнланакан педагогсенчен вёренекенсем төслөх илсе, вөсен сәмахөсене әса хывса пыраçсө. Учительсем пелөсчө: арсын ачасемпе хөрачасен воспитанийөнчө вөсем пелтөрөшлө вырән йышәнаçсө. Ситөнөкөн әрәвән тавракурәмне әнләлатмәшкән, пелөвне үстөрмөшкөн шкулта төрлө кружок ёçлет. Шкулти, райони, республикәри тата ытти конкурссене, әмәртусене те хутшәнмасәр юлмасчө вөсем. Вёренекенсем те, ачасем те пөринчен тепри хастартарах та маттуртарах. Ситөнүсемпе мухтанмаләх пур.

Кунта пурө 57 ача пелү пухать. Сав шутра Тутар Республикени көрекөн Вырәс Каркаларсем те. Кунта төрлө мероприятия, уявсем ирттересси йәлара. Пелтөрөшлө пуламсене халаллани чылай. Акә нумай пулмәстә «Сөнтөрү ялавө умөнчи хурал» аслә Сөнтөрү кунө ячөпе иртнө акцие хутшәннә вөсем. Хөрлө ялав шкула ситнө ятпа мероприятия йөркеленө. Ветерансем, тивөслө канәва тухнә вёренекенсем пухәннә унта. Салтак тумө тәхәннә ачасем сар юррисене чөререн юрланә, ветерансене мирлө пурнәçшән тав туса сәвәсем каланә, стройпа илемлөн утнә...

«Полотно Победы» акцие те хастар хутшәннә шкул. Шурә пусма сине таврари ялсенчи салтак арәмөсен ячөсене төрлөсө сьрнә. Шөл те, вөсенчен нумайәшө пурнәçран уйрәлса кайнә. Ветерансем те сүлсерен сахалланса пыраçсө. Сакә вёренекенсене те пәшәрхантармәст мар. Кайран ачасем ёлөкхи пурнәç синчен көнөкөрөн пелнисөр пусне камран ыйтса пелме пултарөс-ха? Сакна шута илсе пиллөкмөш классем ялти ватәсене пулашма кайнә чухне вөсен пурнәçөпе те төплөн паллашәсчө. Йәлтах ятарлә тетраде

кусарса сыраçсө. Мучисемпе кинемисем иртнине хаваспах паллаштарни ачасене тата нумайрах төпчөсө пелме хистет. Сак пуян информацияллө тетрадьсем кайран шкулти таврапелү музейөнчө упрәнөс. Ун пекисем унта темисө те пухәннә ёнтө.

Пиллөкмөш классем ку ёсрө сөç маттурләхөпе паләрман. Вөсем шкулти волонтерсем пулнә май төрлө мероприятие хастар хутшәнаçсө. Пур сөрте те хайсен әс-хакәлөпе, пуян пелөвөпе, әнлә тавракурәмөпе, ыра камәлөпе те сәпайләхөпе паләраçсө. Вөсем туслә. Вөренүре лайах ёлкөрсө пыракансем кәшт юлса пыракан тантәшөсене пулашма тәрәшәсчө. Спортпа туслисем те чылай. Уйрамах төрлө шайри әмәртусенчен яланах сөнтөрүпе таврәнакан Тәня Скобелөвәна паләртмалла. Кире пуканө йәтәссинчө, армспортра хастар вәл. Пухмәчө кашнинчөх сөнө грамотәсемпе пуянланать.

Вика Савинова вара юрра-ташша әста. Районти ташәсәсен «Истоки вдохновения», «Грация» тата ытти конкурсөсенчө тәтәшәх малти вырәнсене йышәнать. Чун киленөснө те тупнә вәл – пазлсенчен үкөрчөксем

пустарассишөн каçсах каять. Пин те пилөкчөр, виçө пин вак-төвөк пайсенчен тәраканнисенчен темисө пысәк илемлө үкөрчөк пустарса юлташөсемпе тәванөсене парнелөме те ёлкөрнө.

Наташа Мусалова та пултарулах төнчине иленнө. Пөчөкрөнөх көнөкөпе, хаçат-журналпа тусләскер сәвә пәхмасәр илемлө вулассинчө чән-чән мәстәр. Унан тантәшө Наташа Родионова пур конкурс-викторинәна та хастар хутшәннине паләрәт. Пөр вайә та, әмәрту та унсәр иртмөст. Хөрачан амәшө чәваш, ашшө вара урәх халәх сьнни, анчах ку әна чәваш чөлхипө хутшәнма пөрре те чәрмантармәст. Малтан тәван чөлхөпе калаçма пелменскер халө сөпөсчөн чөвөлтетөт сөç.

«Пирөн кәтартусем – вёренекенсен тәрәшәвө»

– Пирөн вёренекенсем тупәшусене хутшәнмасәр ниҳәсан та юлмасчө. Эпир, вёренекенсем, вөсен ситөнөвөсөмшөн чунтан савәнәтпәр, – төрө сирөм икө сул чәваш чөлхи учительницинчө ёслөкөн Алевтина Афанасьевна Иванова. – Кашни ачана мухтатәп. Эпир вөсене ыра төслөх сөç кәтартма тәрәшәтпәр.

Чәваш чөлхи вёренекенне курсан пиллөкмөшсен сәнөсем түрех йәл кулапа сүталаçсө. Мөншөн-ши? Тупсәмне пөлөс тесе юратнә уроксем, учительсем синчен сәмах пуçартәмәр.

– Тәван чөлхө урокө – чи юратнисенчен пөри! – хәпартланса каласрөс ачасем. – Әна пирө Алевтина Афанасьевна вөренет. Унан урокөсенчө питө интереслө. Хәш чухне вөсем вайә евөрлө иртеçсө, пөр-пөр темәпа пуçватмәшсем те хәтөрлетпөр. Унсәр пусне Алевтина Афанасьевна хитре үкөрет, төрлет. Пирө те сак әсталаха алла илме вөренет. Тата вәл төрлө энциклопеди пухать. Вәл шкула та пуринчен малтан ситет вөт! – пөр пөрне пүлсө каласа пачөç пиллөкмөшсем.

Юратнә вёренекенө пирки арсын ачасемпе хөрачасем пөр чарәнми калама пултарәсчө иккөн. Вәл тәрәшнине вёренекенсем илемлө үкөрме, чәваш төррисене хитре төрлөме, тем те пөр сьхма, вөтө шәрсапа төрлө капәрләх әсталама, ташлама хәнәхәсчө.

Алөсө хөрачасен киленөсчө сөç мар, арсын ачасем те унпа камәлтан кәсәкланасчө. Акә Дима Некрасов, сәмахран, төрө төрлөме питө юратать, сьхма та пултарать. Хөрачасенчен пөрре те кая мар.

– Димәна ансатрах ёсөсем хушма тәрәшәтәп, вәл вара кәткәсраххисене суйласа илет, – тет Алевтина Афанасьевна маттур вёренекенөсене ырласа.

Шкулти туслә йыш кашни уява төплөн хәтөрленө хәнәхнә. Чәваш чөлхи кунне те тивөçлипөх паллә тунә вөсем. Алевтина Афанасьевна пусарнине ятарлә стена хаçачө кәларнә, илемлө вулакансен конкурсне ирттөрнө. Чәваш халәх классикөн Константин Иванован пултарулахөпе, Иван Яковлөв ёсө-хөлөпе төплөн паллашнә. Аслә классем буклетсем те хәтөрленө.

Пөрне пөри пулашма, пөрле канашласа ёсленине тата мөн ситтөр? Чылай чухне ситөнү тәвәсине сак пөрлөхрен килет-сөкө. «Пөрлөшүре – вай», – тесе ахальтен каламан ёнтө ваттисем.

Нина ЦАРЫГИНА.

Елчөк районө,
Көсөн Таяпа шкулө.

Ентешёсемпе мәнашланаççё

«Пирён алак яланах уса»

– Эпир хамар палла сыравсәсене, үнерсәсене, юрәсене, вәрсәра пуç хунә паттәрсен ячәсене яланах асра тытатпәр, – терә Тәвай шукулән директорә Вера Михайловна Кириллова.

Ара, чылай чухне ертүсәрен нумай килет-ске. Вера Михайловна аша кулапа кетсе илчә. Чи малтан шукул ёсчәненсемпе пәрле йөркеленә стәнд патне илсе пычә. Тәвайәнчи палла сынсен сәнүкерчәкәсене сәк стәнд сине вырнаштарна. Тәләнмәллә! Ачасем хастар ентешәсене курса чәннипех те мәнашланаççё.

– Нумаях пулмасть эпир Вера Михайловна пулашине шукул коридорәнче этнографи кетесә йөркелерәмәр. Чәваш чөлхи эрнинче тәван чөлхе урокәсене сәкәнта ирттертәмәр. Ачасене сәк йәлтах киләшет. Экскурси евр урокра вөрәненкәсем ентешсен ёсә-хәлпә тәпләнрех палашаççё, – каласа пачә чәваш чөлхи вөрәнтәкә Ираида Николаевна.

Этнографи кетесә сәв тери пуян. Шукул директорә пир тәртмәлли станок илсе килсе лартна. Чәваш чөлхи вөрәнтәкәсем – тәрлә йышши савәтсем. Чәвашсен ёләкхи тумтирәсем, сәпатасем тата та ытти те пур. Кунта кашни япала авалхи пурнаса аса илтерет.

– Халә чәваш чөлхи пүләнме те тәрлә эршпә илемлетрәмәр. Пәлтәр сәспәл Мишши, нумаях пулмасть литература султалакне халалласа Константин Васильевич Иванов кетесә те йөркеленчә класра. Ара, хамарән тәрәшмәлла вара мән те пулсан пулатех, – савәнаçлаң сәмаха малалла тәсрә чәваш чөлхипе литература вөрәнтәкә Галина Алексеевна.

Сәлкуç пек тапса тәракан учительсен вай-хәвачә, ачасен тәрәшулакә шукул чысне районта кәна мар республика шайәнче те чапа кәларна. Вера Кузьминична Кузьмина, Хумма Сәменә, Григорий Спиридонович Спиридонов тата ыттисем Тәвай тәрәхәнче сурална, тәнче шайәнче пәларна. Шукултан вөрәнке тухакансен хушшинче те палла сәнсем пулаçсех.

Улттәмәш «б» класра республикара иртекә «Мехел» юрә конкурсәнче иккәмәш степенлә лауреат ята сәнсе илнә Ангелина Петрова вөрәнет. Юрлама пәчәкренех аста. Пәррәмәш класранах сәна хәнәхнәскер палла поэтсен сәввисене те илемлә вулать. Хастарскер хай те сәвә шәрәлать.

– Сәнтерүсә ятне илейменшән питех те пәшәрхантәм. Анчах тепәр сул тәрәшулларах пулса пәларна тәллә пурнаçлатәпах, – тет маттур Ангелина.

Алә усса ларма хәнәхманскер сирәппән әнтәлать малалла. Хәрачан пысәк ёмәчәсенчен пәри – хай сәввисене хай тәллән кәввә хывасси. Акә вәл – Тәвай енән пулас сәлтәрә!

Тәвайсем хайсен ентешәсемпе мухтанасәççё, вәсен ячәсене сүлте тытаççё.

Кристина БАЙБАТОРОВА.

Тәвай районә,
Аслә Тәвай шукулә.

«Хунав» аталанать, куракана савәнтарать

Ялти культура сүрчә сүмәнчи «Хунав» ушкәна тәрлә-тәрлә мероприятире час-часах курма пулать. Сәмрәк артистсем хайсен пултарулакәпе кама кәна савәнтармасә-ши?

Ушкәнарилләкәмәш-тәххәрмәш классәнче вөрәненкәсем хайсен пултарулакәне аталантараççё. Анчахрах ялта иртнә сәнтерү уявәнче вәрсә темипе сыхәннә юрәсене тыл тата вәрсә ветеранәсем умәнче юрларәс. «Хунав» районти конкурсене кәна хушәнмасть, вәл республикари амәртусәнче те тәтәшах хайән пултарулакәне кәтартать.

Сәмрәк юрәсәсем кашни эрнәрех занятисене пухәнәсәççё, сәнә юрәсем вөрәненсәççё. Вәсен әсталәкне

үстерме пулашакәнә – Чәваш Республикин культуран тава тивәслә ёсчәнә Юрий Пантелеймонов. Вәл кашни ачапа уйрәммән ёслет, нотәсене вулама та вөрәнет.

«Хунав» султан-сул аталанса та тәреклене пыни шукулта ёслекәсене те, ачасен ашшә-амәшнә те савәнтарать.

Эләк районә,
Вутлан.

СӘНҮКЕРЧӘКРЕ: сәмрәк юрәсәсем черетлә юрә шәрантараççё.

АВТОР сәнүкерчәкә.

Юрий КОРНИЛОВ.

Елчәкри пусламәш шукулти «Диагностикапа консультаци центрә» вөрәну учрежденийә чылай ачапа сәмрәкә пулашу парать. Унан тәп тәлләвәсенчен пәри – сусәр ачасене пулашасси, вәсене тәрәс сул суйлама вөрәнтәсси. Сәвән пекех кунта психолог тата логопед пулашәвәпә уса курма май пур.

Диагностика центрә шукул сүлне ситмен ачасемпе те ёслет: вәсемпе ятарла коррекци урокәсем иртәсәççё. Сәк занятисем кәсәненсен тавракурамне аталантараççё, хайсене тәрәс хаклама вөрәнтәсәççё. Ачасен психологине лайәх пәлекән, вәсен кәмәл-туякан специалистсем урокәсене кәсәклә та усәллә ирттерме тәрәшәççё.

– Кунта пулашу ыйтма килекән сәмрәксене, ашшә-амәшнә, педагогсене эпир ниҳәсан та тимләхсәр хәвармастпәр. Пурне те сийәнчех кирлә пулашу паратпәр, – терә Ирина Михайловна Кузьмина дефектолог-вөрәнтәкә тата диагностикапа консультаци центрән директорә унан ёсә-хәлпә паллаштарна май.

Центрә директорпа пәрле виçә специалист – Людмила Александровна Сайкина педагог-психолог тата Лариса Владимировна Смирнова вөрәнтәкә, логопед.

Людмила Александровна районти 18 сул тултарман ачасен комиссийәпә тачә сыхәнса ёслет. Преступлени тәвас туртәмлә сәмрәксене психологи тәлләшәнчен тәрәс пулашу парса түрә сул сине тәма май парать. Этем психологийә – витә кәткәс та тәрлә енлә. Чун сиплөвсисем вара сәннән шалти туйәмнә, шухәш-кәмәлнә витәрех кураçсә. Әна вәхәтра пулашу пама васкаçсә.

Елчәк район центрә пулсан та кунта пур сәрте те чәвашлах каласәççё. Ку питех те савәнтарать. Чөлхе сәнчә сәмаха пусарна май Лариса Владимировна логопед малтан кунта сиплөвме сүрәкәсенчен кашни тенә пек тәван чөлхәпә хушәннинә пәлартрә. Шел те, халә ун пек мар. Ачасем майәпен вырәсланса пыраçсә те хәшә-пәринпә занятисене сәк чөлхәпәх ирттерме тивет.

Логопедра 16 сул тәрәшәкан Лариса Владимировна ачасемпе еплерех ёсләмәллине питә лайәх пәлет. Юратна профессие чунтан парәнәскер хайән кашни вөрәненкәнен ситәнәвәсемшән чәрәрен савәнать. Кам-ха вәл логопед? Вәл сасса, сәспәллие, сәмаха, предложение тәрәс тата тытәнчәкәсәр калама хәнәхтаракан специалист. Сәв вәхәтрах сәмахсене тәрәс вулама тата сәрма, предложенисене тәрәс йөркеләме вөрәнтәт.

Лариса Владимировна кашни ачапа уйрәммән ёслет. Унан ёс вырәнә ытларах чухне пысәк тәкәр умәнче вырнаçна сәтел. Ача пәр-пәр япалана тәрәс калама вөрәннә чухне учительпә хайән сине пәхса ларать. Кун пек вәл вөрәнтәкәнен тути, чөлхи еплерех вылянинә курса сәспәллие е сасса тәрәс калама хәвәртрах хәнәхать.

– Кашни ача пиләк сул тултарна сәре йөркәллә каласма пәлмәллә, – әнлантарчә Лариса Владимировна. – Пуллеври пәтәрәхсәнчә хәтәлмә сәмәл мар пулсан та әна пурнаçлама пулатех. Чи кирли – ачан вөрәненсә туртәм пулни.

Кәсән султисемпе занятисем ытларах вайә еврәлә иртәсәççё. Кун пек вәсем вөрәнтәкәнен сәмахәсене лайәхрах астуса юлаçсә, тәрәс каласма та хәвәртрах хәнәхәççё.

– Ачасемпе ёсләме ятарла картчәкәсем хәтәрләрем. Унта йәлтах чәвашла сәрнә, – каласа пачә логопед. – Кашни заняти 15-20 минут иртет. Пирән пата районти инсетре вырнаçна ялсенчен те сүрәсәççё. Кәсән султисене ашшә-амәшә илсе килет, асләраххисем хайсем тәлләнәх сүреме пултарасәççё. Сәмрәксәнчә хәшә-пәри пуллевре кәлтәксем пулнишән пәшәрханать, пәр-пәр сәспәллие тәрәс калаймәнипә аптәрәт пулин те кунта килсе пулашу ыйтма вәтанать. Ку тәрәс мар, паллах. Пирән центр аләкә вөрәненсә текәншән яланах уса, – терә Лариса Владимировна сәмахне вәсләнә май.

Нина ЦАРЫГИНА.

Елчәк районә.

Кукамай аса илөвө

Вәрҗә... Мән тери тискеррән те хәрушән илтәнет җак сәмах! Вәрҗә... Тәван җәршывән Аслә вәрҗи... 1418 таләк хуши кәрленә вәл. Пирән чечекленекен Тәван җәршыва 1941 җулхи июнән 22-мәшәнче нимәҗ фашиҗәсен эшкерәсем систермесәр тапәннә, ләпкә хуласене, ялсене аркатнә, сирпәтнә, җунтара-җунтара янә. Совет халәхә пәр җын пек пулса Тәван җәршыва хүтәлеме җәкленнә.

• Вәрҗә ветеранән удостворенийә

• Кукамай медаләсем

Вәрҗә чарәннәранпа 70 җул җитрә пулин те юн тәкнә паттәрсем халә те җынсен асәнчех. Вәсем пире малалла утма, җәнә җитәнҗәсем тума хавхалантарсах тәраҗә.

Тәван җәршыва фашизм җураләхәнчен хәтарас тесе ырма-канми әҗленә, вәрҗә җуләмәнче тасалса чун пуянләхне, илемне упраса хәварнә җынсемпе мухтанма тивәҗ эфир.

җав хәюллә, паттәр җынсем җынчен каласнә чухне эпә яланах хамән кукамай аса илетәп. Вәл, Ксения Прокопьевна Прокопьева, 1920-мәш җулхи нарәс уйәхән 7-мәшәнче Вәрнар районәнчи Хәмәш яләнче нумай ачаллә җемьере җуралнә. җәмәл пулман җамрәк хәрән пурнәҗә, темән те туссе ирттерме тивнә.

Кукамай җирәм пәр җула пуссан Тәван җәршывән Аслә вәрҗи пуҗланат. Ялти вәйпитти арҗынсем җапәсу хирне тухса каяҗә, хәрарәмсемпе җул җитмен җамрәксем – Сәр шывә хәррине окоп чавма. Вәл вәхәтра Германи җарә Мускав патнелле талпәннә. Гитлер җак хулана илсе унта парад ирттерме әмәтленнә. Совет халәхә кар тәрсә фашиҗәсене Мускав патәнчен хәвалат. 1941-1942 җулсенчи сивә хәле, выҗләха пәхмасәр әҗленә тылри халәх.

1942 җулхи җуркунне пуҗламәшәнче тин Сәр хәрринче окоп чавакан җынсем тәван яләсене таврәнәҗә. Килне җитсен тепәр хуйхә тупәнәт кукамайән. Унән амәшә, Наталья Матвеевна, җирлесе вилет. Кукамайпа вунпилләкәри йәмәкә тәләха юлаҗә. Пурнәҗ йывәрләхә кукамай тиенет. Чунне хытарса, куҗҗульне җәтса җәтнә вәсем йәмәкәпе иккәшә. Кукамайән аслә пиччәшәсем – Кәркури, Михалә тата Курти – җав вәхәтсәнче тәшмана хирәҗ паттәррән җапәҗнә. Кәркури 1942 җулта аякри вәрҗә хирәнче хыпарсәр җухалнә. Михалә зенитчик пулнә тесе каласа паратчә кукамай.

1942 җулта кукамай Котлас хули җумәнчи вәрман касса пурәнәкансен поселокне илсе каяҗә. җамрәк хәрсем хәләпе вәрман каснә, җуркунне юханшыв тапрансан

пәрлә шыва кәрсе суләсем җыхса юхтарнә. Каҗхине, бараксене таврәнсан, вәсене ыраш пәтти пәҗсерсе җитернә, икҗәр ала грамм җәкәр панә. җамрәксем җингапа җирлеме тытәннә. Кукамайпа әҗлеме кайнә хәрсенчен җылайәшне унтах пытарнә. Турри сыхласа хәварнә пулә тәванәма җак усал җиртен. Пурәнәс кун-җулә пулнәх җамрәк хәрән.

1943 җулта Ленинград патәнчен нимәҗ фашиҗәсене хәваласа ярсан вәрҗә вут-җуләмә хәвел анәс еннелле куҗат. җак вәхәтра кәшт җәмәлләхсем панә җамрәк хәрсене: хәшне-пәрне киләсене янә, җирлисене сипленме урәх вырәнсене әсәтнә. Кукамай Юнтапа хәрәпе киле таврәнәт, колхоза әне сума вырнаҗат. Вәрҗә пәтичченех тәрмашат җак әҗре. Кил-җурта пәчченех тытса тәрәт вәл. Кукамайән йәмәкә, Варвари, вәл вәхәтра Уралти Алапаевск хулинче техника училищинче вәреннә.

җәнтәрү кунне лайәх астуса юлнә кукамай: «Фермәрән җитрәм те апат сие лартәм. Урамра кәшкәрашни, хаваслә каласни илтәнчә. Чупса тухрәм та җынсем савәннипе пәр-пәрне ыталанине куртәм. Вәрҗә чарәннә, нимәҗсене җәнтәрнә!» җак сәмахсене аса илнә чухне унән куҗәнчен куҗҗуль шәпәртататчә. Эпә кукамай ашшән ыталаса илеттәм, паянхи тәнәҗ пурнәҗшән әна чунтан таваттәм.

Халә җук әнтә кукамай. 93 җула пуссан пирәнтен әмәрләхех уйрәлчә. Анчах унән ашә сән-сәпачә, әҗә, ыра кәмәлә, манәсми сәнарә, әс парса вәреннисем әмәрләхех пирән асра юләҗ. җакән пек маттур, тусәмлә, җирәп пулнә манән юратнә кукамай.

Вәхәт шәват, туссе ирттерни манәҗа тухат. Анчах вәрҗә суләсенче пурәннә, әҗленә паттәрсене хисеплесе эфир кашни җулах җәнтәрү кунәнче Асәну паләкә умне чәрә чечек җыххисем хурса җылатпәр.

Владимир ПАВЛОВ, 8 класс.

Вәрнар районә,
Хәмәш шукулә.

ТУСЛӘ КЛАСС

«җамрәк КОСМОНАВТ»

Пәри юрлат, тепри ташлат. Ара, пәрле киләштерсе пурәннине мән җитә?

җәрпүри иккәмәш шукулти саккәрмәш класс «җамрәк космонавт» ятлә. Кунта тусләх-малти вырәнәт. Пәр пәрне хүтәлеме ялан хатәр. Пур әсе те кар тәрсә пәрле тәваҗә. Паллах, тусләхпа җирәпленнә класра сывләш та урәхла. Пултаруллә, хастар, маттур ачасемпе мәнле мухтанман?

– Эпә юрлама юрататәп, – сәмах пуҗларә Алевтина Григорьева. – Юрәҗсен төрлә конкурә пуласса кәтсе тәрәтәп. Анчахрах «Мехел» конкурса хутшәнтәм. Финала тухаймарәм пулин те мана питә киләшрә. Вәхәт пур-ха, лайәхрах хатәрленсен җәнтәрүҗә ятне те тивәҗәп ак, – терә ала уса ларма хәнәхман Алевтина.

– Эпә ташлама кәмәлләтәп, – терә хастар Вика Илларионова. – Хамәр ушкәнпа пәрре кәна мар малти вырәнсенче паләрнә. Шукултан лайәх вәренсе тухсан воспитатель пулас әмәтсем пур. Кәҗәннисемпе йәпанма питә юрататәп. Вәсен ытамне лексен мән пур япәххи манәҗат. җавәнпа та нумайәшә ачаләх тәнчинче пурәнәшән пуль тетәп, – хавхаланса каласа парат хәрәча.

– Наталья Васильевна Булыгина юрәҗсен әмәртәвне Украинәна илсе кайрә. Ют җәршыври тантәшсемпе тупәшни маншән җав тери пысәк савәнәҗ пулчә. Иккәмәш вырән җәнсе илтәм, – савәнәҗлән каласа парат Алевтина.

Хастар саккәрмәшсем районта йәркеленнә җамрәк космонавтсен «Млечный путь» ятлә отряда кәрәҗә. Хәйсен класәп вәсем ятарлә конференцисене хутшәнса пәрре кәна мар җәнтәрүҗә ятне тивәҗә. Пәр-пәрин хушшинче космонавт пулас әмәтлесе те пур.

Акә вәсем – пултаруллесе, пур әҗре те маттурисем!

Кристина БАЙБАТОРОВА.

җәрпү районә.

ЫРӘ ТӘСЛӘХ

Шашкәлла выляса аслисене парәнтарат

Первомайскинчи «Шуҗәм» ача садәнчи шәпәрлансем төрлә вайә выляма юратаҗә. Кунта кашни җулах воспитательсем шашка турнирә ирттерәҗә. Унта ачасем хастар хутшәнәҗә. Кәҗал җак турнирта Артем Петухов җәнтәрчә.

Патәрәл районә,
Первомайскинчи «Шуҗәм» ача сачә.
САНҖКЕРЧӘКРЕ: Артем Петухов.

Артем шашкәлла лайәх вылят, ку әнәпә хәйәнчен асләраххисене те парәнтарма пултарат. Пәр ушкәнри ачасем унпа тупәшма шикленәҗә. Ара, вәсем шашка вәййин вәртәнләхне халәләхе маттур тантәшә пек пәлсе җитеримәҗәҗә! Артема шашка вәййине аппәшә Кристина вәрентет.

– Килте эфир әҗсенчен пушансан пурте пәрле пустарәнса сәтел хушшине ларатпәр та шашкәлла вылятпәр, – каласа парат маттур арсын ача. – Эпә хәш чухне төләкәре те җак вәйәпа аппаланатәп. җумра никам та җук чухне вара выляв техникине пәхса тухса пәчченех куҗамсем таватәп.

Шашка питә киләшет әна. җак әнәпә спортсмен пулас җәнтәрчә.

Галина КИРГИЗОВА.

Сурăм çине çунат сыпăштарăттăмăр, сўл тўпене вёсёттёмёр...

Пёртаван Знаменски ячёллэ Олимп центрне ситсе кёрсенех чунра шиклэх туйăмэ суралчэ. Ара, ахаль-махань сёре килмен-ске эпир, пысăк амăртăва хушăнма! Кайран хамăра алла илме пултартамăра. Умри йывăрлăха парантарса пёрремеш вырăна тухрамăр! Хёрлэ лапамра, Пуштайм сартенче, Тăван сёршы-вăн Аслă вёрсине санлакан Тёп музейра пулса курни виçесёр савăнăç парнелерэ.

Иртнэ уйăхра Върнар районенчи Калинино школэн 8-меш кадет класенче ас пухакан çамрăксем Мускавран сёнтерўпе таврăннă пирки «Тантăшра» тёлплен сьирнăччэ. Тăван сёршывăн Аслă вёрси вёсленнёренпе 70 сўл ситнине халалланă «Стройпа юрă смотрэ. Сёнтерўсесен маршэ» хулари 9-меш хут иртекен амăрттура вуникэ команда хушшинче 1-меш вырăна тухрэс «Сăлтăрсем». Паян вара ачасем сёнтерўсэ кадетсем алла ручка тытрэс. Хайсем мён курнине, шухăсесене шура хут çине сьирчэс.

кăртнă йытăсене халалласа лартнă палăка курсан ун еннелле утрăм. Мён сьирнине вулама тытăнтăм. «...Йытăсем 300-е яхăн нимёс танкёсене сирлётнэ, хёрў сапăсуран 700 пине яхăн аманнă салтака илсе тухнă...» Шухăша путрăм. Апла пулсан пысăк сёнтерўре йытăсен тўпи те пур. Е тата Джульбарс пирки илтмен сьын та сук пулэ. Вăл хёрў сапăсу вăхăтёнче 7 пин ытла мина, 150 снаряд тупма пултарнă.

Амăртăва тухиччен ашри палханăва сирсе жюри членёсен умёнче хамăр пултарулăхпа паллаштартамăр. Хысçан контр-адмирал Борис Дурнев мана алă тытрэ, пултаруллă ертўсэ пулнишён тав турэ. «Маттурсем!» – тени сунат хушрэ.

Чăнах, хамăр пёрремеш вырăна тухине пёлсен пёр палханса, пёр савăнса кайрамăр. Тунмастăр, куçра савăнăç куçсулэ капланса килчэ...

Пире, сёнтерўсесене, пурте саламласа ырлăх-сывлăх, а́на́супа ситёнў сунчэс.

Катя СУДОВА.

Мускава кайса килни – ёмёр асра юмалли пулăм. Кадет корпусэ сав тери килёшрэ. Унта уйрăмах сулла илемлэ ахартнех. Кашни суркунне картишри кулле ашă тарахран кайăк кăвакалсем вёссе килесёсэ, йывăссем тарах пахасем сиккелесе суресёсэ. Аякрах мар шанкърчсем вёссе ирτεςёсэ.

Хёрле лапамра хисеплэ хурал ушăннине сывламасар тенэ пек пăхса килентёмёр. Эх, мён тери хитре утаçсэ салтаксем!

Пуштайм сартенче вырнаçнă вёрсă вăхăтне санлакан музейра чун кўтсе ситрэ... Çав ылханлă ташмана пула мён чухлэ сьын пурнăсэ таталман-ши? Ним айăпсар этем йвăл-хёрэ тăван тараха таврăнайманран тăванёсем мён чухлэ куçсул кăларман-ши?

Куçсулеме сата-сата тухрам музейран...

Алисия СТЕПАНОВА.

намăс курсан е пёр-пёр сёрте а́на́сёрлăх сиксе тухсан?» – текен йышши ййтусем суслан тухма пёлмерэ.

Пашърханни, палханни ахалех пулчэ. Эпир пёрремешсем пулса таттамăр. Мён тери пысăк савăнăç!

...Уçă тўпе айёнчи музейпа паллашни

1945 сўлхи мартан 21-мешёнче сар-данине а́на́слă пурнăçланăран «Çапăçури паллă ёссемшён» медале тивёснэ.

Настя ПАРЛОВА.

Шкул директорэ Татьяна Павловна Ефимова пўлёмёнче ларатпăр. Вăл пире сёнтерме хавхалану парнелерэ.

– Эпир, ял ачисем, хуларисенчен пёрре те кая мар. Мускавра иртекен амăрттура хула кадечёсенчен иртмеллех. Хамăра алла илмелле сёс, – терэ вăл сирёппён. Хастар педагог пирёншён иккёмеш анне вырăнёнчех. Вăлах пире ситёнў тума пулăшрэ, хавхалантарчэ. Уншан а́на пысăк тав! Ара, кирек хăсан та атте-анне пекех пирёншён кулянат, пашърханать. Яланах ырине сёс сунать. Унан тарашулăхне пулах Мускава ситсе амăрттура палртамăр.

Пире хăш чухне ятлать Татьяна Павловна. Паллах, усал тавасишён мар, пирён пурнăсра ырри сёс пултăр тесе. Ара, айăпэ хамăртах... Хăш чухне итле-менни те, вăл а́са вёрентсе каланине а́ша хывманни пулать те-ха... Çавăнпа Татьяна Павловнăран касару йитатпăр... Малашне те тарашулăх тапса татър унра!

Женя ПАСТУХИНА.

Пысăк хулана ситсе килме пулăшнă спонсорёне сёре ситиччен пуç таятпăр. Вёсен ырă кăмăлне пула эпир Мускаври

пысăк тупашура палртамăр-ске. Тавах укци-тенкине шеллеменшён, пире а́нланса инёс сула асатнишён...

Хамăр та пите хёретмерёмёр. Ушкăнра чичи пултарулисем пултăмăр. Кайран

ялан аса килчэс. Çапах эпэ вёсем пирки манса ырри пирки ёмёлтентём. «Эпир – Чăваш Республикни хастарёсем, апла пулсан, пуçа усмалла мар!» – тесе хамăра-хамăр алла илтёмёр. Ентэ куракан

пирён пата жюри членэ пычэ. Тути кăна мар, куçсём те йăл кулаçсэ.

– Сире чёрен саламлатăп! Ашшэ-амашне кил-тёрёшре пулăшакан, пахчара утă сулаккан, вутă суракан ял ачисем сакан пек хастар пуласса нихăсан та шу-хашламан. Паян вара маншан сав тери тёлёмелле кун пулчэ. Чăваш ачисем маттурсем, – тесен, пёлетёр-и, пире сак сăмахсем мён тери хавхалантарчэс, чуна ырлăх парнелерэс! Сурăм çине сунат сыпăштарăттăмăр, сўл тўпене вёсёттёмёр.

Настя КОЗЛОВА.

Тăван сёршыв историпе сьыханнă ййтусене хуравланă чух, тупата, палханниле чёре тухса таратчэ пул! Билет туртса кăларнă самантра та алăсем чётрерёс, сапах ыйтава туллин хуравлама пултартам.

Стройпа утнă чухне те пуçра сёр тёрлэ шухăш явăнса пăтранчэ. «Такансан, аташсан, манса кайсан?» – текен сăмахсем

пире хавхалантарма алă супма тытăнчэ. Амăрту пётёмлетёвэ. Каллех палхану. Куçа хупатăп. Калинин школэ сёнтерўсэ пулнине палартрэс те хавхалансах кайрам. Маншан ёмёр манăсми кун пулса юлчэ...

Шкул директорне Татьяна Павловна Ефимова, физкультура вёрентекенне Лев Николаевич Ефимов, директоран воспитани енёле ёслекен заместительне Галина Кирилловна Лукина, класс ертўсине Надежда Владимировна Тикунова, Эрик Васильевич Васильев полковника сёре ситиччен пуç тайса тав сăмахэ калатпăр.

Ирина ЯКОВЛЕВА.

Тăван сёршывăн Аслă вёрсине халалланă Тёп музейа кёрсен чун-чёре ыратупа тулчэ. Вёрсă вăхăтне санлакан диорамăсем куçсулэ каларттарасчэ. Уйрăмах «Ленинград блокади» диорамри ёс-пуçа чуна пырса тиврэ. Ара, вёрсă нушиле асаннисёр пуçне выçапа тата сивёле мён чухлэ сьын пурнăсэ таталман-ши?

Хурлăх, Мухтав залёсенче те пулса куртамăр.

Тăван сёршыв... А́на пире мён пёчкерен юратса хисеплеме вёрентесчэ, вёрсă вăхăтёнче те а́на ирсёр нимёссенчен пат-хатсем тивёслюле сьыхланă. Пурте кар-тăрса сёмсёр фашистёне сапса аркатнă.

Çавăнпа та, Тăван сёршыва хўтёлессе – кашини тивёсчэ.

Коля СИТНИКОВ.

Телейлэ эпир, Калинин школёнчи кадетсем! Эпир – сёнтерўсёмем! Кун пирки вара тахсанах ёмёлтённэ. 2012 сўлта аслă ушкăри кадетсем Мускавран ситёнўпе таврăнсан, хамăран та сунат хушăнчэ. Ситменнине линейкăра пётём ача умёнче шкул директорэ Татьяна Павловна:

– Кадетсенчен тёлслэх илсе кашни класан ситёнў еннелле а́нталмалла. Анчах уччен пите нумай тар тăкмалла, – тенине а́ша хывса юлтăмăр.

Çак сулсенче тараşрамăр пурте. Ара, ситёнў таваш пёчен пулмасть-ске-ха. Тата та савăнмалли – пире хавхалантарма аслă ушкăнра вёреннэ кадетсем Надя Павлова́на Маша Яковлева килчэс.

– Эпир те 2012 сўлта сак Олимп центрёнчен Чăваш Ене сёнтерўпе кайнăччэ. Сире те, паянхи кадетёне, лайăхине сёс сунатпăр, – терёс хăпарлантарса.

Паянхи кун иккёш те аслă шкулсенче а́с пухаçсăр: Надя Мускавра, Маша Санкт-Петербургра.

Чан та, эпир те аслă кадетсем пекех тăван тараха сёнтерўпе таврăнтăмăр.

Маша АНДРЕЕВА.

Тёрёссипе, Мускавра йăлтах-йăлтах килёшрэ.

Пёрремеш кадет корпусёнче икё каç сёр касрамăр. Вырсарникун ирех киле пуçтарăнтăмăр, автобуса ларсан тёрёслевне пропуск пунктне чёнсе илчэс. Иккен унта Комсомольски тарахёнче пурăнакан манан тăван ёслет. А́на пёчкерех чухне сёс курнăччэ. Ну, тёлпулу-тăк тёлпулу пулчэ вара! Ситменнине Мускавра! Кётмен сёртен.

Вася РОМАНОВ.

сула тухса кайрамăр. Пире Мускавра Эрик Васильевич Васильев полковник кётсе илчэ, Пёрремеш кадет корпусне вырнаçтарчэс. Хысçанах музей директорэ Светлана Афанасьевна корпуспа тёлплен паллаштарчэ. Пёлетёр-и, мён тери килёшрэ мана кадетсен корпусэ. Хаман та савăнта юлса вёренсе килчэ-ске.

Пысăк амăрттура сёнтерни шула сёс мар, Чăваш Республикне те сўле сёклерэ.

Женя КРЫЛОВ.

Кадетсен командирэ пулнă май, ситёнў манран та килчэ пулэ тесе шухашлатăп.

лентёмёр. Тăхтавсенче те, уроксем хысçан та. Сапах а́ша вёсёмсёр шиклэх тени канăсёрлантаратчэ. «Пысăк хулара

те куç умёнчех. Вёрсă вăхăтёнчи техника-на вырнаçтарнă унта. Фронтра паттăрлăх

Тантáшáма

Манán хаçат «Тантáш» пур,
Ёненмесен пырса кур.
Эрнере пёрре килет,
Вулакан áна пёлет.

Калав, сáвá, юмахсем,
Сканвордсемпе ребуссем
Сыраç унта ачасем,
Пичетлеç редакторсем.

Пурán, «Тантáш», эс нумай.
Эпир сирёнпе пёрмай.
«Тантáша» вула ялан,
Áслáрах та эс пулан.

Хаçат тытса вуласан
Сыраç эс те – тус тупан.
Вáхáтра сыраңмасан
Тантáшáрах эс юлан.

Валентина ХРИСТОФОРОВА.

Вáрман районё,
Тупах ялё.

Тáван районáмáр –
Сёмёрле

80 сул тултарнá ятпа!
Нумай-нумай та каллё-маллё
Курса сýрерём тёнчере:
Хура вáрманлá, анлá хирлё
Тáван районáмáр хитре.

Ун пек пуян, ун евёр тулáх,
Илемлё вырán сýркине
Пёлсе канми ёслет ыр халáх
Пире ўстернё сёр сýнче.

Нумай-нумай та урлá-пирлё
Пáхса сýрерём тёнчере,
Анчах курмарáм эпё пирён
Тáван район пек чаплине.

А. СЕНАТОРОВА.

Сёмёрле районё,
Хутар шулё.

© Кирилл ШИШКИН (Муркаш районё, Юнкá шулё) ўкерчёкё.

Йывáрлáхран ан хáра!

Сёсен хирте чечек ўсет:
Анчах асапланать,
Сил вёстерсёсён пач ўкет.
Пит йывáр пурáнатъ.

Сил лáплансан татах тáратъ,
Сёкленмешкён тáрашатъ,
Сўлелле вáл талпáнатъ:
«Эп пултарáп, ман пулатъ!»

Кашни кун сапла пурнатъ:
Нушаланатъ, ўкет, тáратъ.

© Татьяна СЛИНКИНА (Муркаш районё, Юнкá шулё) ўкерчёкё.

Епле йывáр пулсан та
Ўссе илемленсе ларатъ.

Эп мён каласáн, тусáмсем,
Йывáрлáхсем пурах вёсем.
Анчах та ёмёт пулсанах
Пурнáсламáшкáн ан хáра!

Соня НИКОЛАЕВА.

Комсомольски районё,
Кёсён Сёрпўел шулё.

Сака́ сутá тёнчере

Сака́ сутá тёнчере
Каç пулатъ те ир пулатъ.
Вáхáт хáвáрт шунипе
Пурнáç улшáнса пыратъ.

Сапах йáла-йёркесем
Пирён юлнá упрáнса.
Чáн-чáн Чáваш ачисем
Тáсаç малалла йáха.

Аслисене итлесе
Самрáкесем áс пухасçё.
Ваттисенчен вёренсе
Йáла-йёркене упрáсçё.

Сақ йáха мён авалтан
Пирён пáхáнма тивет.
Йáла-йёрке тáсакан
Чáваш сёрне хисеплет!

Ангелина МИХАЙЛОВА.

Комсомольски районё,
Шáхаль ялё.

Манán анне

Анне ирпе вáрататъ,
Пусран сёмсён ачашлатъ.
Мана áшшáн чуптáватъ,
Ырá сáмахсем калатъ.

Мана алран сáвáтатъ,
Пит-куса сума чёнет.
Сўсе туратъ, якататъ,
Тутлá апат ситерет.

Мана шула áсататъ,
«5» илме вáл сунатъ.
«Маттур пул! – сунатъ анне. –
Ан хурлантар учителе».

Урок пётнё-пётменех
Эп чупатáп ун патне.
Чуптáвап áна сёмсён,
Ыталатáп чёререн.

Кáмáллáтáп аннене,
Хисеплетёп эп áна.
Сáв тери юратнине
Пёлтеретёп яланах.

Пулáшатáп эп áна
Тёрлё йывáр ёс тума.
Чашáк-тирэк эп сáватáп,
Урайне те тасатáп.

Эх, туссем, пёлетёр-и?
Ман аннеçём чи хитри.
Чи áсли, ыр кáмáлли,
Пур ёнчен те чи чапли!

**Дима КАЗЕЕВ,
4-мёш «а» класс.**

Елчёк районё,
Елчёк шулё.

Суркунне

Йáлтах пёр саспалпирен!
Ситрё суркунне,
Ситрё сёкленсе.
Сёспёл ситёнет,
Сёмёрт сёскере.

Сумáр сукалатъ,
Сисём сискелет,
Силё сáвáратъ,
Санталáк сүталатъ.

Сёлёт сёр сýнче,
Сáхáр /диал. пылчáк/ сүл сýнче,

Сара сарансем
Савах сёскере.

Сёрси сапá сёкленсе
Сёмье сáвáратъ.
Сýнсем сепёс сүхáрса
Семё сáвáрасъ.

Сёр самрáкланатъ,
Сёнёрен сүралатъ.
Сүран сёр сýнче
Сёкленсе сýрер!

**Маша СЯТРАЙКИНА,
3 «а» класс.**

Хёрлё Чутай районё,
Хёрлё Чутай шулё.

© Влас ИЛУГИН (Муркаш районё, Юнкá шулё) ўкерчёкё.

Хёвел хытáрах пáхатъ

Хёвел хытáрах пáхатъ
Кунсерен.
Курáк васкаса шáтатъ
Хёвел хёртнёрен.

Кайáксем вёссе ситесçё
Килелле.
Сáвáрасçё, йёркелесçё
Йáвине.

Сýрмара сив шыв юхатъ
Кёрлесе.
Ав, сáпса та вáранатъ
Сёрлесе.

Сурáх кётёвё тухатъ
Уялла.
Суркунне хусаланатъ
Пулмалла.

**Людмила МАКАРОВА,
8 класс.**

Элёк районё,
Юнтапа шулё.

© Анастасия АНИСИМОВА (Муркаш районё, Юнкá шулё) ўкерчёкё.

Шанатъ чёре

– Ачам, сана паян та эп кётетёп.
Сýру сырмастáн, сүк саплах хыпар.
Миçe хутчен ятна аса илетёп.
Тепре анчах ларасчё юнашар.

Салтак шáпи чуна савáнтармарё.
Вáл выртса юлчё сапáсу хирне.
Пёр амáш сёс кётмешкён чарáнмарё.
Тем шуйхантарчё унán чёрине...

– Ачам, ачам, áста сýретён эсё? –
Шáлатъ хёрарáм йўсё куçсульне.
– Анне, каçар, таврáнаймарáм эпё.
Анчах ятне ямарáм сёмьенне...

Командира сáлса хáвартáм, урмáш
Тáшман ытла хаярччё сáв, анне!
Тёлёкёнче áна-сже курчё амáш!
Йáл кулáпа вáранчё ир енне...

Тётре пек сирёлчё хаваслá кулá.
Ыталаймарё амáш ывáлне.
Ун чёрине пёр шелсёр хыпрё сүлáм:
Áсатнá чух парсаччё-сже пилне...

Ик орденпа медаль, сýру пуçламáш:
«Кёсех сёнтерепёр, аннем, кётех!»
Тата ав сáнукерчёк юлнá. Амáш
Чёри шанатъ: «Ачам таврáнатех!»

**Оксана АЛЕКСЕЕВА,
5 класс.**

Патáрьел районё,
Пáлапуç Пашьел шулё.

Сан пилў упратъ

Сирёп чунлá яш áсанчё
Сапáсу хирне.
Амáшён чёри хурланчё –
Йывáр ывáлне.
Пиллесех чыспа áсатрё
Хáй тёрпенчёкне.
Тилмёрсех тата каларё:
«Вáрсá нушине
Чáтмалла пулатъ-сже, ывáл!
Хусáлса ан ўк.
Тáшманпа кёреш, пул тáвáл,
Áшала та тў!

Вáл хаяр, чее те сáхá –
Юн ёсен тáшман.
Асáрхан, ачам, пул сыхá.
Эс – пёрре-сже ман!
«Эх, юлташáм пуçне хучё, –
Ывáлáм, сыран, –
Шеллемест вáл вáрсá вучё –
Темён те куран.
Сыхласа хáвараймарáм –
Йывáрччё суран.
Эп пáхма та хáймарáм
Юлташа куçран.
Тáшмана пёрле сунтарнá
Тватá сул сапла.
Пуррине йáлтах пайланá
Эпёр сурмалла...

Пурнáса пама та хатёр
Таврáнсан иртни.
Амáшне епле пёлтерён?
Ывáлне кётни
Тватá сул ситсе пыратчё.
Пысáк сүхату!
Шантарса сýру сыратчё:
«Кётме тух, асту!»
Эх, аннем, ман сүк та айáп –
Пур пёр чун суратъ.
Халё эп – амáннá кайáк:
Сунат усáнатъ.

Сан пата эп вёссе ситёп
Вáрсá чарáнсан.
Юлташсемшён халь кёрешёп
Вáй ситнё таран.
Сёнтеретпёр, ёненетёп,
Эс те хытá шан!
Сан пилў усратъ, туютáп,
Ыр аннеçём ман!»
Сýрáвне сапла вёсленё
Áмáрткайáк ман.
Миçe сул вутра сýретнё
Ывáла «сáхан»?!
Сёршыва сыхласа вилчёс
Салтаксем нумай.
Фашистсем ытла та урчёс!
Пур пёр ситрё МАЙ!
Пур салтак та лекеймерё
Амáш ытамне.
Вáрсá! Ирсёр! Шеллемерё
Самрáк чунсене.

**Любовь МЕШКОВА,
10 класс.**

Патáрьел районё,
Пáлапуç Пашьел шулё.

© Анастасия ФЕДОРОВА (Сёрпў районё, Тавáшкасси шулё) ўкерчёкё.

Пирён пахчара сакәр хёр, саккәрәш та сап-сарә...

Күршөре пурәнәкан Ануқ аппан хөрә Нина пөлтөр икә ачипе инсетрен кусса килчә. Лере, хайсем патәнче колхозә те юхәннә имеш... Тата та чуна ыраттараканни – мәшәрә вәхәтсәр сәре кәни.

Пиллөкри Павлуша улттәри Сашук чәвашла каласма питә хәвәрт вөрөнчәс.

– Пире кукамай чөлхи питә килешет. Вәл чәвашла каласмасан кәмакана техәмлә шаркку та лартса памасть, тутлә пашалупа та сәйламасть, тин сунә кәпәклә әшә сәт сөнмест, – теҗсә пөртәвансем тринкки-транкки сиккелесе.

Эпә вәсемпе сав тери хәвәрт туслашрәм. Питә әслә та тавракурәмлә ачасем иккен вәсем. Шула каймаҗсә пулин те вулама, сырма, төрлә сәвә калама пәлессә. Тупмалли юмахсен тупсәмәсене шыраттарса чуна илессә. Тупсәмне пәлеймесен чеен сәс:

– Вөрөнмелле, нумай вуламалла санән, Лисук, – теҗсә хайхискерсем әмәртмалла.

Пөр кунхине ир-ирех пуканене йәтса вәсем патне васкарәм. Хайхискерсем киләнче. Иккәшех. Урайне альбом сарса хунә та тәрәшсах пуҗне сәклемесәр үкерәсә. Эквей, манпа сывләх та сунмаҗсә. Сәкә мана питә күрентерчә. Тутана тәсса диван сине кәрсе лартәм.

Хайхискерсем кәсәх манпа каласма пуҗларәс, анча әпә шәл шурри те кәтартмарәм.

– Лисук, мәншән чәнместән-ха? – кәмәлсәрланчә Павлуш.

– Күрентән-и? – пырса ларчә юнашар Сашук.

Пәсәрхи пекех чәнместәп. Каласас килмест өнтә урәхран вәсемпе.

Павлуш ассән сывласа кантәк патне пырса тәчә. Аяккалла чылайччен пәхса тәнә хыҗсән:

– Лисук, пәх-ха кантәкран Интереслә япала:

Сәрсә чәппи купәс калать,
Сысна сүри авланать,
Упана качча илет.

Күрәнине манса ахәлтатса ятәм.

– Юмах сәпса ан лар-ха, Павлуш. Сынни сүри сирән-и вара? Миҗе уйәх-рискер? Апла пулсан әна упа утаман кашни кунах йәтса сүрет пуль? Пәчәк сәрсә шел. Тин сәс сәмартаран тухса үкнәскер купәсне епле турткалать-ши?

– терәм ниепле те кулма чәрәнаймасәр. – Ух, Лисук, сан кәмәлна тинех сәвәрма пултартәм. Кирек епле пулсан та кәмәлләскер әсә, – тесе хайхискер хәпартлансах кайрә.

Эпә вара Павлуша татах сәкнашкәл сәвәсем калама хистерәм.

• Сәрпү сүни сәс сүни!
Сәс сунара пөр хөр сук.
Пирән пахчара сакәр хёр,

Саккәрәш та сап-сарәх,
Әп илесси сырәрах,
Сырәрах та хурарах.

• Пәх, пәх, хәвел,
пәх, хәвел!
Ачу шыва кайрә,
Кәвенте пуҗәпе туртса
илтәм.
Ачуна хөрлә сәмарт
парәп.
Хәвна шурә сәмарт
парәп.

Элиза ВАЛАНС хатәрленә.

• Икә икерчә пәсәртәм,
Пөрне сәре үкертәм,
Хама савни кәчә те,

Сәләкне сәпса үкертәм,
Күр сәләкне тасатам,
Часрах сана әсатам!..

ПАЛЛА СЫН ПУРНӘСҖЕНЧЕН

Александра МИШАРИНА (1946-2013)

Александра Петровна МИШАРИНА 1946 сұлхи декабрән 19-мәшәнче Коми АССРән Корткерос районәнчи Большелуг /Ыджыдвидз/ ятлә ялта суралнә. 1968 сұлта Сыктывкарти педагогика училищичен вөрәнсе тухнә. 1975-1981 сұлсәнче «Войвыв кодзув» журналта пичетленнә. 1977 сұлта унән сәввисен «Әс – ман тәван сәршывәм» кәнеки кун сүти курнә. Каярах коми вулаканә патне Александра Петровнан «Сурсәрти чечек» /1980/, «Коми сәрә – манән сәрәм» /1981/, «Сурсәрте үсетпәр» /1987/, «Кәсхи каласусем» /1991/, «Чәрери ырату» /1996/ тата ытти кәнекисем ситнә.

А.Мишарина – Раҗсәй сыравсисен пөрлөхән членә.

Пултаруллә сәвәс 2013 сұлхи июлән 18-мәшәнче вилнә.

* * *

Ман пилеш пулас килет.
Суркунне ситсен,
Сурәттәмччә эп сәсәке
Саншән, киленсе.

Кәнтәр сәлә пулайса
Шырәттәм сана,
Ләпкәттәм ачашласа
Пурсән кәтруна.

Ман хәвел пулас килет.
Ирсерен сана
Перәнәттәм шевлепе,
Пөр сана кәна.

Юрләттәм эп шәпчәк пек
Саншән, савәнса.
Шел, савни, әс манән мар,
Урәххи пур сан.

Пуләттәмччә уйәх эп
Кәссерен сәсәме,
Сан чәру ыратнә чух
Сан патна ситме.

(Валери Туркайән
«Сиччәрен – сиччә»
кәнекинчен).

Кунё ышла шарах... Чирлерё җав сураш

Юля КУЗЬМИНА (Йёпреҗ районё, Җакалаш) үкерчөкё.

Паян килтисем сурашсене кетёве ямарёс. Җамне касма вәхәт җитнө-җке.

Атте хачә хайрама тытәнчө, анне мекекесене сыхма кантра шырабө. Эпё те ахаль ларас темерём, шәпәр тытса картиш шәлма тытәнтам.

– Килте кам та пулин пур-и? – терё сасартәк такам хапхаран шаккаса.

Атте урама тухрө, эпё те унран юлмарәм. Ял вёсөнче пурәнәкан Зина инке иккен.

– Хөл каһнә вәкәра тем пулчө. Эрне ёнтө ури сине тәраймасть. Тем, сываласси пулас суках унран. Вилсе кайиччен пусса пәрахасчө. Хәть какай яшки сисе савәнәр. Петёр, пире пулашма пәрайман-ши? – терё хайхискер ассән сывласа.

– Инкеке лекнө сынна нихәсан та кәмәлсәр хавармалла мар. Сирён пата Чөкөспөх пәрапәр, – терё атте кәххөмлетсе.

– Мана та пёрле илетёр-и? – аптәрәтрәм аннене кушран пәхса.

– Эсө килтөх лар-ха, унта кансёрлекен кәна пулатән, – уравларө хайхискер пусран шәлса.

Җак сәмахсене илтсен кушсуль тухрө.

– Лисук, мөн йөрмөшетән? Ун пек сөре ачасен сүремелле мар. Урама юлташусем патне тух-ха. Вёсемпе чуну каниччен чупса выля, – терё атте мана.

Тутана тәсса пүрте кёрсе кайрәм. Хурланнәран диван сине тәсәлса

виртрәм та ёсөклесөх макәртәм. Ара, аннепе аттерен пёр шит те уйрәлас килмест-җке. Җакна мөнле әнланмаҗсө вёсем? Паян хайхисен канмалли кун тесе хөпөртөнөччө. Килти пөтөм ёсө пёрле пурнәсләпәр тесе шухәшла-нәччө. Ёмөтленни ахалөх пулчө иккен.

Пит-куса аләпа шәлса типөтрөм те картише тухрәм. Вите сүмөнчи сак сине хөвелпе киленме вырнаҗса лартәм сөс, сурашсем төпөртөтти, унган хурләхлән макәрни илтөнчө. Мөн амакө ку? Сарайне пырса пәхас – хама такам ярса илесрен шикленөтөп. Хытә сөхөрленнөрен пахчана тухса тартәм.

Җапах та сурашсөмпе мөн пулса иртине манән питөх те пөлөс килчө. Вара йывәс сүмөнчи чүрөчө патне йәпшәнса пытәм та шалалла тинкөртөм. Турәсәм! Така сине аппапа пиччө хәпарса ларнә та ахәлтатасчө сөс.

Җапла чуна ыраттарса тәнә вәхәтра пилөкрөн такам ярса илчө. Шари! сүхәрса ятәм. Тупата, тәнсәр пулса выртаси ним те мар. Җаврәнса пәхрәм та – вәталәх аппа тәра парать. Тарәхнәран күршөсен пахчинчен пөр ывәс куршанак пушартәм та әна төллөсө петөм. Вәл пәрәнма хәтланчө, анчах өлкөреймерө. Куршанак сүсө сине сөилөм пек сөпсәнса ларчө.

– Ну, халө леке-ө-өт! – терё аппа тарәхса.

Ун аллине лекөс марччө тесе вөсөртөм пахча вөсөнелле. Чиперөх чупса пыраттәм – темле шәтәка көтөм те үкрөм. Унган аппа йывәр күлепипө ман сине лачлатрө.

Килтисем иртнө эрнөре нүхрөп чавма тытәннәччө. Тәррине витсе хума вәхәчө ситөймен ахәртнөх. Халө эпил савәнәта иккөн ларатпәр.

– Хәрушә кунта. Төттөм. Епле тухәпәр-ши каылла? – терё аппа кулянса.

Ним калама та пөлеймерөм. Ара, хам та чөлхөне җәтса янә пөкөх ларатәп-җке.

Көтөсө тинкөрөхөх пәхрәм та пусма выртнине курах кайрәм. Вара савәнсаха әна вырнаҗтарса лартрәмәр.

– Ку шәтәкран малтан хам тухам-ха, атту кунта пөччен юлма хәратәп, – терө те аппа сүлелле вәшт сөс хәпарса кайрө. Кайран – элө.

Карта сүмөнчө аппа пусөнчи куршанак иртсө ларатәп. Мана хытә хәратнәран тавәрәс-ха, сүснө юри хытә тәпәлтәрәтәп.

– Ай! Урәх чәтаймастәп! Хамах иртсө пөтерөтөп, кай кунтан! – терө кәмәлсәртән хайхискер.

Җак сәмахсене тахсанах көтнө элө. Акә ёмөтөм пурнәсләнчө. Савәк кәмәлпа картише чупса көтөм сөс – тәп! чарәнтам. Ара, аттепе анне такана тем тәвасчө.

– Мөн хәтланатәр? Зина аппасен вәкәрне тирпейлени кәмәла кайрө-им? – терөм вөсем патне хәшәлтатса чупса пырса.

– Пиччү така мөйракине хушнә – эмеллетпөр, – терө анне. – Шәрәх кунра атту хуртланса кайө.

Вәталәх аппана пушшөх тарәхрәм. Вәл мана пилөкрөн тытса хәратман пулсан аслисене сарайне көрсө вәрснә пулаттәм. Эх, халө мөн тәвән ёнтө? «Вәйәран вәкәр тухать», – тесе асанне ахәлтөтө каламасть ёнтө. Унән сәмахне вара пиччөпе аппа әша хывман. Малашне вөсөне хамах асәрхаттарса тәрәп.

Төпөр кунне ирөх вәрантам. Сурашсене урама хәваласа тухрәм. Каллөх пиччөпе аппа вөсем синчө ярәнәс төйөс те... Килте хур куриччен уйра симөс курак сисе савәнчәр мекекөксөм.

Паян кәмәл тинөх савәк. Җавәнпах кил умөнчө пөчченөх выляс төрөм.

Җәмләмас вөсем, чәнаш! Ачашлаймарәм-җке җавах...

Алак умөнчө шухәша кайса ларатәп. Ара, пурнәс кичөмлөнчө. Касри ачасем пуртө шула каясчө. Эпө анчах вулама та, сьрма та пөлейместөп. Ёнер, авә, ласран үкерчөклө көнеке тупрәм. Симөс хуплашкәлләскер сине ытарайми пәхрәм. Пөр төлтө ёнепе пәрушө тәрасчө. Аялта вөсем пирки тем сьрнә та...

Җапла кулянса ларнә вәхәтра күршө кушакө вәшт сөс картлашка айне көрсө тарчө. Мөн сүхатнә вәл кунта? Хәйне килти пек тыткалат-ха тата. Вәхәт самаых иртрө темелле, мәр-мәр җаплах каялла тухмарө. Җывәрсә кайрө пулас тесе пөр пөчөк шәтәкран тинкөртөм. Амәшөпе пөрле висө кушак сүри ларать. Ай, епле хитре! Җәмләмаскөрсөне тытса чуптәвас килчө. Анчах вөсем патне көме пөр шәтәк та тупаймарәм. Чим-ха, аттен пуртти әстарах выртат-ши? Хәть алә көмөлөх те пулин шәтәк касас. Вара хайхисөне әшә пүрте илсө көрөп. Каҗ өнне сәнтәләк яланах сивөтет вөт.

Аран тупрәм пуртта. Вара унпа пөрре сулса ятәм та вәл хәма сине лач! Турө. Тем пек тәрәшсан та әна каялла туртса кәлараймарәм. Кушак та сасә пулнәран йәпәрт сөс йәваран тухса тарчө. Юрать ачисем пөчөккө, вөсем те амәшөнчөн юлмастчөс ёнтө. Ах, тартас марччө. Мөнне илөртмөллө-ши хам пата кәларас тесен?

– Мәу! Мәу! – терөм хушәкран пәхса.

Хайхискөрсөм манән сасса илтсен ун-кун пәхкаларөс, анчах картише тухма шухәшларөс. Хырамөсем выснә ёнтө җәмләмаскөрсөн, аппа пулсан төттөмре мөн туса ларасчө?

– Пөс-пөс-пөс! – йыхәртәм каллөх кәмәлөсөне савәрас тесе.

Сук... Пыр сурәласла кәшкәрсан та вырәнтан хускаларөс. Чим-ха, турилкөпе сөт лартса парас та ыра шәрша сисө пус синөх хәпарса ларөс. Хәпәл-хәпәл чашәк сине сөт ятәм та ласран тухрәм. Җав самантра сәнчәртан вөсөрөннө Жоржик чөлхине сулакаласа сула пүлчө.

– Пәрән! – терөм сасса хәпартса.

Вәл вырәнтан та тапранма шухәшларө. Апачө ун валли тесе-ши сасартәк ман өннөллө кармашрө. Йытә күлепине чәтаймасәр месөрле үкрөм. Сөт тәкәнчө. Та-

Юля КУЗЬМИНА (Йёпреҗ районё, Җакалаш) үкерчөкё.

рәхрәм. Тусәма юнаса каллөх ласса көтөм. Җапла кәштәртәтнә вәхәтра Жоржик ситсө тәчө. Техөмлө сөтө симө те тытәнчө. Самантрах чашәк пушанчө. Чун тусмөллө мар ыратрө. Юлташәман сөхөтлөхө те пулин хәпас тесе хапха аләкне усса хутәм. Җук, тухмарө урама. Ытти чухне кунөпөх тәста сулланса сүрөт-ха.

Аптәранә өнне сәвара сөт илтөм те кушак сүрисөм патне васкарәм. Сасартәк көперен такам туртрө.

Көтмен сөртөн җапла пулса тухнәран сөтө җәтса ятәм. Жоржик иккен. Вылясшән. Паян унпа айкәшма вәхәт сук-ха, кушак сүрисөне епле шәтәкран кәларас тесе пуса вататәп авә.

– Пөчөкскөрсөне апатлантарма ирөк пәмарән! – терөм тусәма чышкә кәтартса.

Каллөх пөчөк шәтәкран картлашка айнөллө тинкөртөм. Ай-уй! Әста сүхалнә җәмләмаскөрсөм? Тусәмпа айкәшнә вәхәтра тарса сүхалнә ёнтө. Чун күтнөрен пүрте чупса көтөм те диван сине выртсах макәртәм. Тем тесен те вулама вөренмөллөх. Көнекөре мәр-мәрсөн кәмәлне юрас тесен мөн тумаллине сьрса кә-тартнах ёнтө. Куна капла усәсәр ирттерөс мар, ыран аппапа пөрле шула кайәп. Чәнах.

Ирөх тәрса лартәм. Аттепе анне картишрө ахәртнөх, ыттисөм вара пуртө сывәрасчө. Эпө шәппән утса төпөл кукрине кайрәм, пит-куса суса хитре көле тәхәнтәм. Җук, нихәшө те вәранмарө. Вәранма шухәшларөсчө те пулас. Вәхәт ситмен-ши вара? Аптәранә өнне чүрөчө умне пырса лартәм. Кунө аван-ха паян, хөвеллө. Шула чиперөх утса ситме пулатө.

Аппасөм сывәракан вырән өннөллө каллөх төмсөлсө пәхрәм. Нихәшө те мәшәл та тумасчө. Җук, урәхран чәтма хал ситөреймерөм, аслә аппан утиялне вәшт! сөс туртса илтөм.

– Эс мөн! – хәтәрчө хайхискер кушөне йәваласа. – Пар каялла утияла! Хәвәртрах!

– Шкултан сывәрсә юлатәр. Учительсөм сирө капла юратмөс, – терөм патнөрөх пырса.

– Паян вырсарникун, шәши те вөренме каймасть пөлү сүртнө, – тесе каллөх утиял әшне чәмрө.

Кулянтәм. Кушсуль те пит тәрәх юкса анчө.

– Эккөй, вулама-сьрма сөс мар, паянхи куна та пөлейместөп-җке элө. Җавәнпа та, хәвәртрах шула каймалла та парта хушшине лармалла. Вөрентөкөнөн сәмахне пөр сиктермөсөр итлөмөллө. Килти ёсөсөне тәрәшса пурнәсләмалла та пур предметпа та «5» пәлләпа сөс вөренмөллө. Чәнах, эпө хамән сәмахәма сөилпө вөсөртөмөтөпөх. Ырә та аслә хөрача пулатәпах, – терөм кушсулөме сәнә вөсөпө шәлса.

...Төлөкрө вара эпө җапах сав кушак сүрисөне чун каничченөх ачашларәм.

ПАТТАРСЕН ҶЕМЙИ

(Малалли.
Пусламашё 13-19-мёш
номерсенче.)

Павел АЛЕКСЕЕВ

Татьяна Николаевна кёсён ывалё Хёрлэ Ҷара 1942 сулхи декабрьте кайна. 1944 сулхи март уйахёнче апа парти членён кандидатне йышанна. Унтан вай Днестршан сапашна, юханшыв урла қасна... Ҷавантанпа хыпарсар сұхална.

Ыттисем пекех сапашна

Ку вай 1944 сулхи март уйахёнчи пёр тёттём қас пулчё. Новоукраина сывахёнчи Ульяновка ялёнче дивизи парткомиссийё Павел Алексеева Коммунистсен партиён членён кандидатне илнё.

Тавар пурт. Выхат иртнине тесёрленнё тенкелсем синче юрпа йёпеннё шинельсем таханна боецсемпе командирсем ларасщё. Сётел вырәнне лартна пысак сунтак синче снаряд гильзинчен асталана икё «катуша» сунать. Алексееван сан-сапачё қас сұтапа паланнан куранат.

Пулемет расчечён командирё Павел Алексеев дивизин парти комиссийён членёсем умёнче тарать. Вёсене хайён биографийёпе, Ҷемйипе паллаштарать:

«Манан атте, Алексей Илларионович Илларионов, 1880 султа чухан хресчен Ҷемйинче сұрална, пёрремёш тёнче вёрсинче пулна... революци вихатёнче Совет власёшён кёрешнё. Хут пёлмен анне сакар ывал пахса ўстёрнё, вёсем пурте Гитлер захватчикёсене хирёс сапашасщё. Вёсенчен иккёшё Таван Ҷёршывшан пусёсене хучёс... Хакла коммунистсем, командирсем, таван пиччесен вилёмне аса илетёп те, чёре тархупа тулса ларать...»

Парти комиссийён секретарё, вярәм пў-силлё, кан-кавак сўслё майор, Павел Алексеев заявленине васкамасар вуларё.

«Коммунистсен партиён ретне йышанна ыйтатан. Вай-хала шеллемесёр фашистсене хирёс кёрешёп...»

Майор вуласа панә самахсене илтсен, Павел хайне ләпкәрах тытма пусларё: унта мён қалас тенине пурне те сырса панә-ске-ха.

Алексеева партиё кёме батальон командирё Стеблевский майор, унан политика енёпе ёслекен заместителё асла лейтенант Павлов тата батальон комсоргё Коробков лейтенант рекомандисем панә.

Парткомиссий секретарё анкета Ҷине, унтан Павел Алексеев какәрё синчи «Хайюлашан» медаль Ҷине пахрё те васкамасар сапла ыйтрё:

– Хаваран юлашки сапашу синчен қаласа парар-ха.

– Ыттисем пекех сапашна. «Максимкана» тавтапус, вай нумай пулашрё...

– Мёнле майпа пулашрё? Сире прикладпа та сапашма тивнё-ске, – қулса илчё парткомиссий секретарё.

– Сапла, тёрлө хёс-пашалпа сапашна пек пулчё, – таварчө вай. – ТемиҶе фашиста персе ўкертём, унтан Ҷенё лента лартма пусларәм Ҷес, ман ума кётмен Ҷёртен пысак келеткеллө нимёс тухса тачё. Ирёксёрех приклада хута яма тиврө...

Дивизи штабёнчен хайён подразделенине Павел Алексеев ирхине тин ситрө. Сапла, унан пурнаёсөнче пысак улашану пулса иртнён туйанчө. Расчөт умёнче, халәх умёнче, парти умёнче унан ответлах туйамё пысакланчө, вай-халё те хутшанчө.

Днестр урла

Апрелён 12-мёшёнче полк Днестр сыранне тухрө.

Алексеев, тулли те анла юханшыв Ҷине пахна май, ирёксёрех хайён Иван пиччёшне аса илчө. Кунта, Днестртан инсех те мар, вилнё вай.

Сыр хёррине стрелковай батальон, автоматчиксен роти, минометчиксен икё роти, саперсем тата ытти подразделенисем Ҷитсе тачёс. Разведчиксемпе пёрле Днестр урла қасма пуринчен малтан Павел Алексеев расчечө килёшрө. Сула Ҷинче ултан: Алексеев, Лунев, Федотов, Зайцев, Иванов тата сул қартарта пыракан молдаван.

Шурә сұхалла вата молдавана офицерсемпе салтаксем хупарласа илнё. Старик вёсене юханшыв урла мёнле майпа меллёрех қасмалли Ҷинчен аналтарать.

Кантарла Ҷитсен полк командирё юханшыв урла қасма приказ пачө. Кимёсемпе суласем сырантан шәппән уйрәлчөс.

Павел сула Ҷинче тарать, урисемпе хайён «максимкине» тёртөннё. Юнашарах Ананенко комбат, Петр Сафиров сапер, Миша Лихошвай, Иван Гаврилов тата ытти боецсем те Днестр урла қасасщө. Алексеевшан қас йывар та харуша самантра вёсемпе пёрле пулни нимрен те хакла. Ахальтен мар ёнтө рота командирё асла лейтенант Сидоров сапла қаланаччө: «Совет салтакне никам та парантараймё». «Тёрёс, парантараймё!»

Сылтам сыран сийёнчех «чёрёлчө». Түпене ракетасем Ҷёкленчөс. Совет воинёсем пёрремёш траншейара гитлеровецсене автоматсенчен ашалантарма та тытанчөс. Павел Алексеевпа Иван Зуеван пулемечёсем те пеме пусларёс. Сидоров роти пёр сарт айне Ҷитсе выртрө – сўлтен фашистсем вут-хём сапашсө. Алексеев сарт патне сылтәм енчен шуса пычө. Унна пёрле – Луневпа Федоров. Ташман пулемечё ененлө вярәм черет қаларса ячө. Фашист самантрах ләпланчө. Унтан ташман автоматчикёсем сиксе тухрөс. Алексеев пулемечө сийёнчех пёр вунә фашиста пёртерсе тәкрө.

Пёрремёш траншейана пётөмпех пирён боецсем Ҷаварса илчөс.

– Маттур, Павел Алексеевич! Чан-чан пулеметчик! – мухтарёс апа юлташөсем. Павел шўтлесе илчө:

– Ара, ман «максимка» тёнчери амартәва та хутшанма пултарать. Бритва пекех хырать те... Ташман сўллө сарт Ҷине сирёлленсе ларна. Питө меллө выран унта: таварине пётөмпех курма пулать. Фашистсене Ҷак сарт Ҷинчен хаваласа ярсан, пирён салтаксене юханшыв урла қасма та сәмәл пулчөс.

Ташман позицияёсем Ҷине ИЛсем вёсө Ҷитрөс, бомбасем пахрөс. Артиллери ташман тылнеллө пеме тытан-санах, пирён боецсем тепөр хут атакана Ҷёкленчөс.

Чи малтан ташман окопне Григорий Лобода вирхёнсе кёрет. Хайён автомачёпе вай темиҶе гитлеровеца пётөрсө хурать. Унан юлташө Дьяченко та пилөк нимёсө леш тёнчене асатать.

Павел Алексеев пулемечө те хайён

ротине пулашса пырать.

ВиҶө хутчен Ҷёкленчөс фашистсем контратақана. Павел гимнастеркин сулахай Ҷанни чавсаран аялалла йёп-йёпе пулчө. Анчах вай хай аманнине асархамарө те. Хёрү сапашу вихатёнче ун патне ротари санинструктор шуса пычө.

– Кўр, сыхса ярам!

– Нимех те мар. Кашт Ҷес шайарттарна. Эсө, авә, Дьяченкәна сыхса яр-ха.

Санинструктор юнашар окопа кайрө. Сумкинчен бинт қаларма ёлкөрчө қана – сарт хыҶёнчен ташман салтакө сиксе тухрө, ун хыҶсан тепри, виҶсёмөшө... Санинструктор хулпусҶине ярса тытрө.

– Ирсёр, сул сук сана кунта! – Алексеев шалёсене шатартаттарса илчө. Пулеметне Ҷаварчө те гашетка Ҷине хытан пусрө.

Малти фашист, аллисене сарқаласа, тешёрёлсе анчө. Ыттисем қаялла шуса кайрөс.

Совет салтакёсем сарта тытса илчөс-илчөсөх. Унта сирёлленсе ларчөс. Халё ёнтө Днестр урла қасма та ирөк. Зенитчиксем Ҷес вихатран вихата вёсөсө килекен «юнгерссене» юханшыв патёнчен хаваласа тачөс.

Сылтам сыранта

Хайсен позицияёсене сұхатнипе ниёпле те килёшөсшөн пулмарёс фашистсем. Ҷаванпа та вёсем, Ҷён вай пухса, апрелён 26-мёшёнче темиҶе хутчен те контратақана тухрөс. Сидоров ротинчи салтаксем хайюлла кёрешрөс. Ҷапах та ташман хөсет те хөсет.

Павел Алексеев расчечө ененлө те нимёсөсем ушқанпа шуса килөсчө. Сұхарашасщө хайсем.

Алексеев пулемечө шәп.

– Павлуша, пемеллө мар-и? – пашәлтатрө пёри хысалта.

Пулемет вярәмман такәлтаттарса илчө. Мала тухна фашистсем самантлаха тапах чаранса тачөс: мён пулнине аңкараймарёс пулмалла. Кайран вара, Ҷавапа сулна пек, пёрин хыҶсан тепри ўкме пусларёс.

– Акә, сире, ирсёр фашистсем, Иван пиччөшөн! Егоршан! Ку вара – Григорийшөн! – тарәхса печө Павел.

Гитлеровецсем қаялла чакрөс. Каштархан, қаллөх Ҷёкленчөс.

Кантарла түпере фашистсен пикировщикёсем куранса кайрөс. Ҷапах та сарта хўтөлекенсем хараса ўкмерөс. Харамар, иккёмөш батальон стрелокёсем ташманан пёр самолетне персе антарчөс. Ҷакә Сидоров ротинчи воинсене, контратақана сирсе яма хатёрленнёскерсене, самаях хавхалантарчө.

Пёрремёш батальон позицияёсем Ҷине ташман минометсемпе, тупасемпе хытан пеме тапратрө. Шәп Ҷак самантра окоп тарәх харуша хыпар сарәлчө: Ананенко комбат вилнё. Ҷакан хыҶсан сапашу Ҷенё хаватпа хёрсе кайрө. Батальон парторгё командир вырәнне йышанчө. Черетлө контратақана путлантарса лартма вай мёнпур салтаксене пухрө. Уксахла-уксахла окопан окопа сўрерө – кашнинех хавхалантарчө.

Павел Алексеев та «максимкине» ярса тытрө.

– Та-та-та-та-та...

Хальхинче те фашистсем Сидоров ротин вут-хёмне чәтса тараймарёс.

Аманна Алексееван вайё пётсөх пычө. Анчах пулемет самантлаха та пеме чаранмарө. Қас ене тавраләх вәхәтләха шәпланчө. Рота командирё Павел Алексеева тыла – сулахай сыранти медсанчаҶе – асатма хухрө. Аманна салтаксене лартна сула сырантан уйрәлнәччө қана – гитлеровецсем урса кайсах юханшыв Ҷине пеме пусларёс.

...Төпөр кун ирхине Совинформбюро сапла пёлтерчө: апрелён 26-мёшёнче пирён Ҷарсем Днестран сылтәм сыраненче ташман контратақисене пурне те аһәслә сирсе яна...

Ҷав кунран пусласа, Павел Алексеев ячө хыпарсар сұхалнисен шүтөнче.

Родион АЛЕКСЕЕВ

Мусав, Ржев, Великие Луки, Минск хулисемшён, Румыни, Болгари, Венгри халәхёсене ирөке қаларассишён кёрешнё. 1946 султа йывар чирленө пирки таван ялне тавранна. Исетерккөре колхоз бригадирё, унтан кладовщик пулна. 1972 султа вихатсар вилнё.

Тула

Родиона стрелковай полкри хуҶаләх подразделенине илнё. Часах апа лаша шанса панә та тёрлө япаласем турттарма хушна. Мён ачаран ханәхна ёсө вай Ҷенёрен юратса пахәхна. Чан та ёнтө, кунта, фронтра, қатқасраххи чылай тёл пулна-ха. Анчах унсәран май та килмен. Ёсө вара ләк-туллиех пулна: е қуҶса сўрекөн қуҶнана малти лини сывахне илсе каймалла, е аманнисене госпитале асатмалла. Ҷав хуҶарах Родион хайён хёсәпашалө Ҷинчен те манман: пулемет «ащиккине» вёрөннё, алапа ывәтмалли граната пайёсемпе паллашна.

Пёррехинче Родион хайён лавёпе Ржев сывахёнчи ташман аллинчен тин қана туртса илнё пёр яла Ҷитнө. Мён қана тёл пулман-ши вай унта? Кәмрәкланна пёренесем айёнчен сунса кайна вата Ҷинна туртса қаларна, йәтанса анна витере хёр виллине тупна, пахчари йәрансем хушшинче пөчөк ача выртна.

Ял хёррине тухсан, Родион кўршө ротаран Матвей Горбут сапера асарханә та ун патне пына.

– Нимёсөсене сиелтен пахатан та – Ҷын еврлөх пек: пёр пуслә, икө уралла. Анчах мёнлрех тискерленөсчө! Ни-вушлө пурте Ҷаван пек вёсем?

– Харуша, тискер, – хуравларө Матвей, унтан сапла хуҶса хунә: – Эсө Ҷакна асра тыт: пирёншөн вәрҶара пурте пөрех, ыррипе усаллине кайран уйарәпәр. Фашист, хёсәпашалне пахрамасть-төк, аллине Ҷёклеместөк – ташман. Аһантан-и? Тата Ҷакна итле: ташман хавна пьртан ярса илесе ан кёт, хайне павма тытан.

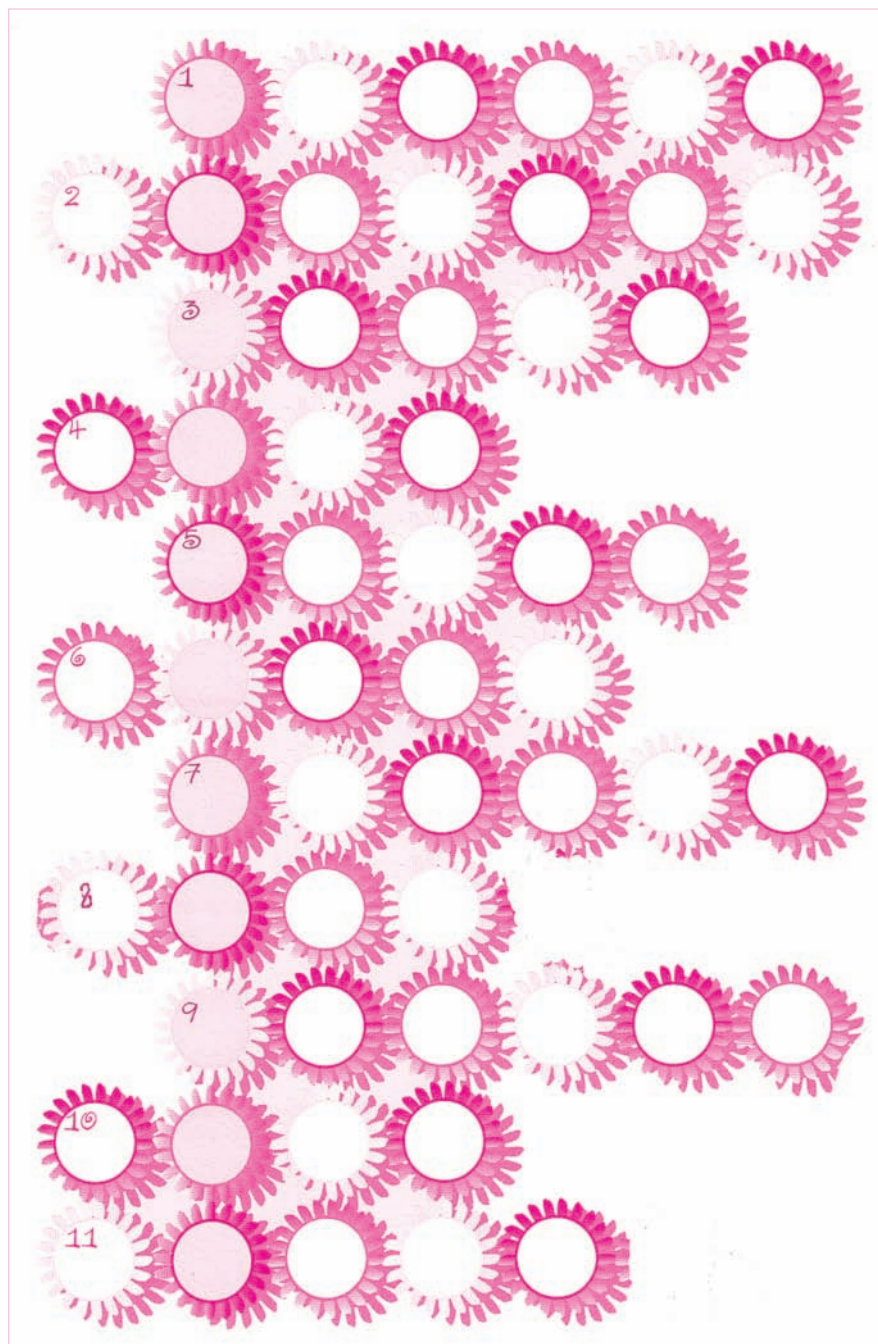
Ҷак аһсартран пулса иртнө қаласу Родион чөрине таран кёрсе вырнаҶна. Халө вай пөрмаях пулас сапашусемпе Ҷентерёсем Ҷинчен шутланә. Иван пиччөшөшөн, юратна Таван Ҷёршывшан пус хунә ытти пин-пин совет Ҷыннисемшөн, Ҷамрәк әру пуласләхөшөн ташмана таварма сирөп сәмах панә.

ВәрҶара кашниех салтак

Пёррехинче саперсем полк флангөнчи лаптәкра минәсем вырнаҶтарна. Ун чухне фронт линийё талқишпех сарәлман-ха. Саперсен ёсөне қаштак та пулин Ҷәмәлләтас тёллөвпе, полк командирё вёсене пулашма хуҶаләх подразделениёнчи воинсене те хушна.

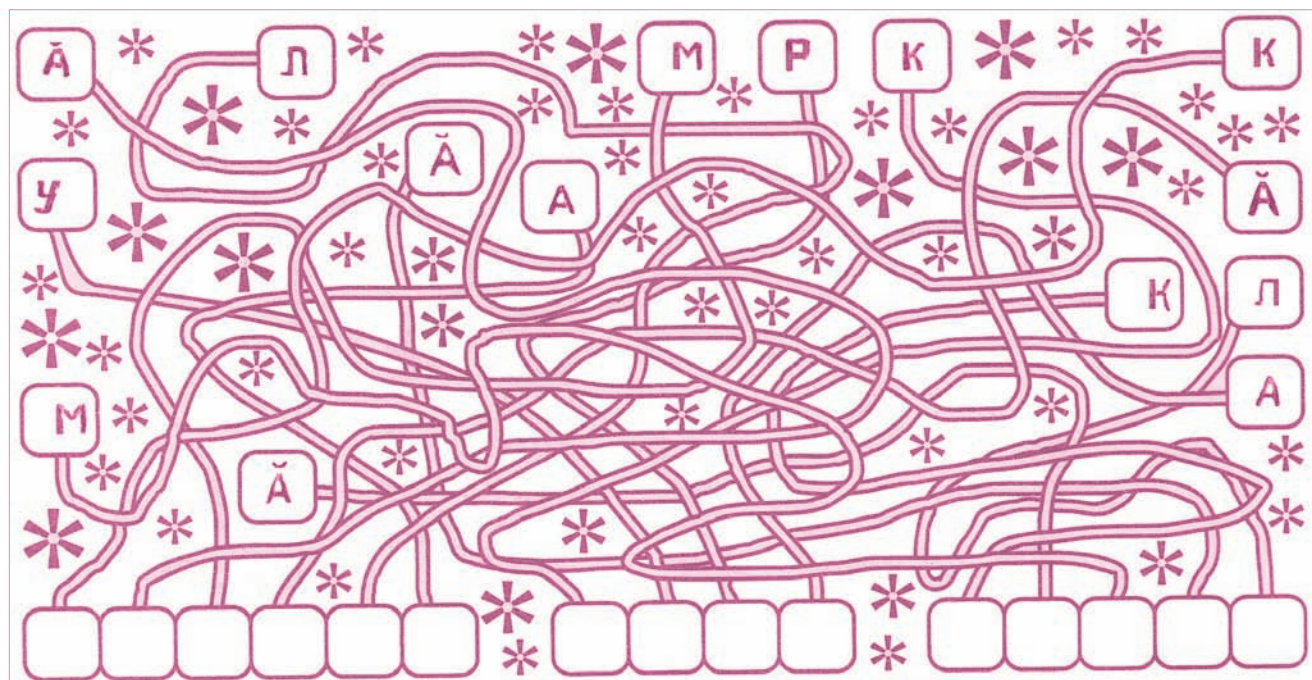
(Малалли пулать).

Сарй-сарй ункәсем, Мён пытарнй-ши вёсем?

1. Асаннен шурй, аннен хура, аттен кавак /туп.юм./. 2. Ах! темесёр ура-та урлй касаймасть /туп.юм./. 3. Сыхәсәр ...пе шапанса саванайман /ват.сәм./. 4. ... пулсан – суха тавәттәм, ёне пулсан – сёт сийәттәм, тесе калать, тет, пёри /калараш/. 5. Ши! кайрам, пи! кайрам, сўле кайрам, сәмарта туррам /туп.юм./. 6. Енчөкре пулсан, ... те сынна тан /ват.сәм./. 7. Вәкәр пек мөкөрет, качака пек сүхәрәт, сил-тәвәл пек савәрәт, сырмана та сиктерет /туп.юм./. 8. ... пәсәт, ёс түрлетет /калараш/. 9. Саврантам пәхрәм – савра пус, карантам пәхрәм – катәк пус, чән чиперри – хөрлө пус /туп.юм./. 10. Пёр май туртсан – суралать, тепёр май туртсан – суралмасть /туп.юм./. 11. ... кайәкла вёсет, ватләх вис уран сўрет /ват.сәм./.

Лабиринт

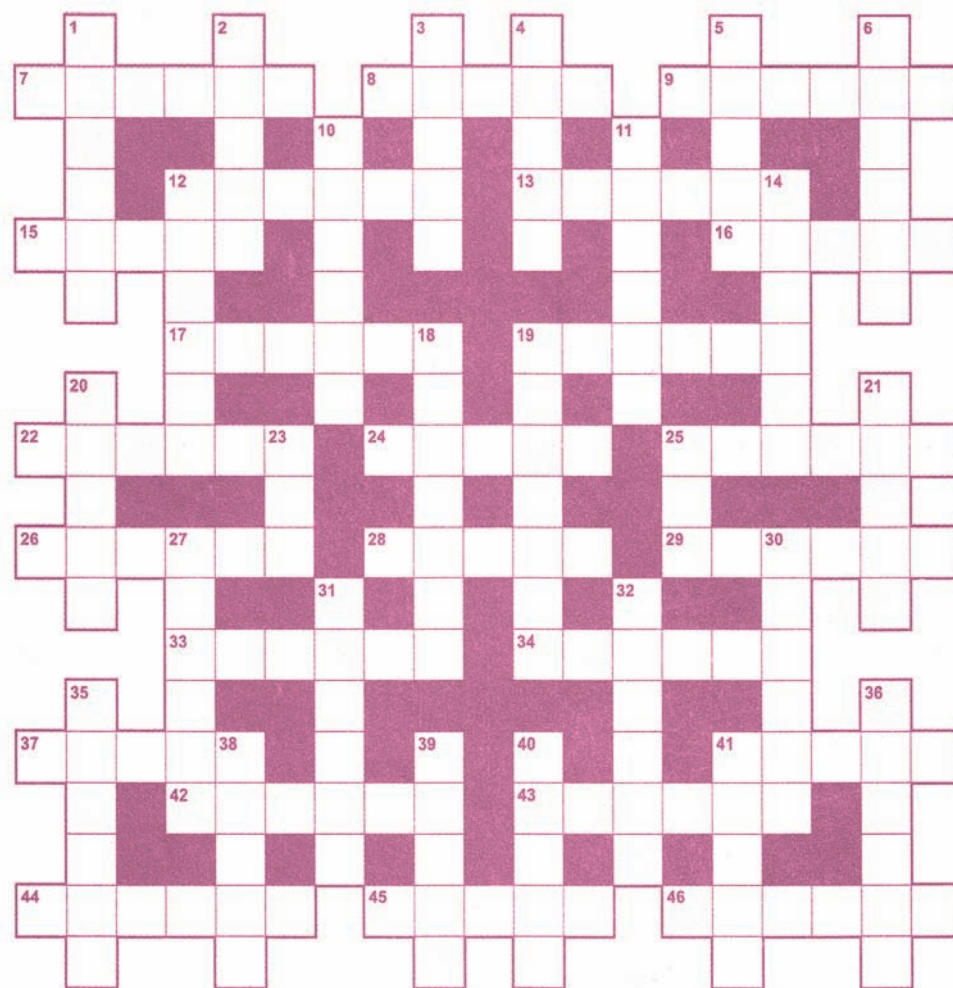
Арпашанса кайнй кашни сип вёсөнче саспаллисем вырнашнй. Вёсене каялла тёрс сўтсе вырнаштарсан ваттисен сәмахне вуласа пәлетёр.

Шыракан – тупать

Ўкерчөкри юр кәлеткесене тёрс вырнаштарсан ваттисен ваттисен сәмахё вулама пулать

Сәмахкашмйш

Сылтамалла: 7. Европәри сәрт-ту. 8. Тепёр чухне унпа сынна кәнтәрла шырасан та тупай-мастан. 9. Шултра мулкач. 12. Упәте тесё. 13. Арменири футбол команди. 15. «Мәнтәр» сьрла. 16. Мәйәх мар. 17. ... сыннан кушаки те тилё тытать /ват.сәм./. 19. Чаваш журналё. 22. Сёрулми упрямалли вырән. 24. Хими элеменчё. 25. Ансәркка сұл. 26. Пулас генерал. 28. Аргентина ташши. 29. Әсли пырать сул тәрәх кәпәрт-кәпәрт тумтирпе /туп.юм./. 33. Кил әшши. 34. Армак-... 37. Вёсенкайәк. 41. Унта Робинзон пурәннй. 42. Вәл Байкалран юкса тухать. 43. Унпа урай сарассё. 44. Машина пайё. 45. Аквариумри пулй. 46. Вәл чўречен пур.

Аялалла: 1. Африкәри пушхир. 2. Пёвери пулй. 3. Сьртмасть, чёпәтмест, макәртать /туп.юм./. 4. Литература жанрё. 5. Шакла кавир. 6. Сёпёрти кўлё. 10. Көрешү меслечё. 11. Попугай тесё. 12. Сёршыван тәп хули. 14. Туртанмалли хатёр. 18. АПШри шывсикки. 19. Кәнтәрти йывәс. 20. Сәтел-... 21. Дачникән транспорчё. 23. Танк синчи шәтәк. 25. Пукан, тенкел, ... 27. Сурәмё сук, хырәмё пур /туп.юм./. 30. Унпа усләха вёсёсёсё. 31. А.Пушкин юмахәнчи патша. 32. Мушке-терсенчен пёри. 35. Мучей шалта, сүхалё тулта /туп.юм./. 36. Уй варринче симёс пуств сарнй /туп.юм./. 38. Самолетсен гаражё. 39. Сәмсине касәртнй шашка. 40. Юрәллй спектакль. 41. Сусәр сьн.

Николай КРАСНОВ (Йёпреç районё)
хатёрленё.